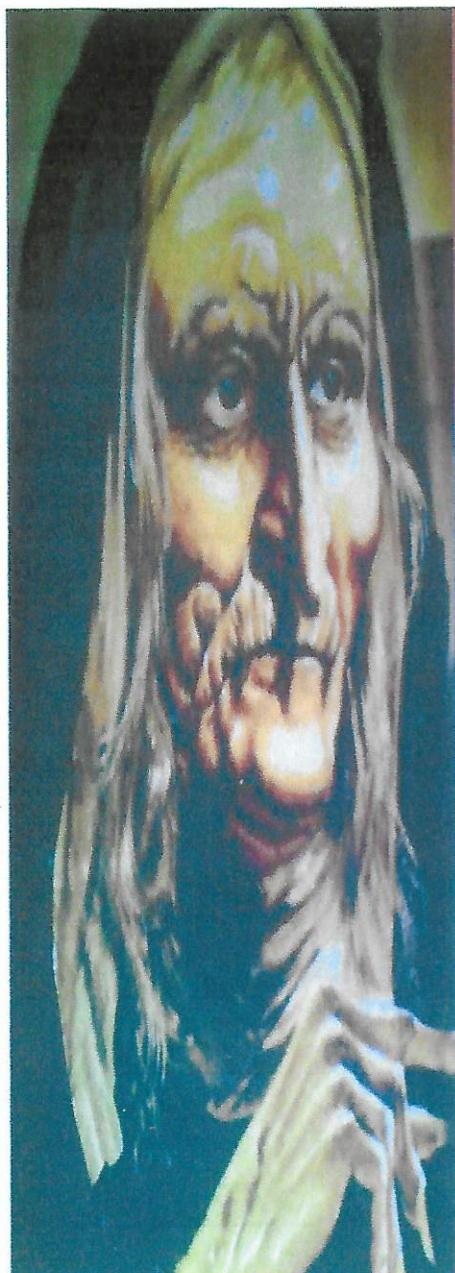

KURIERO INTERNACIONA

Nedependanta revuo
trimestral

en la Linguo Internaciona di la
Delegaciono

N° 3/2014

++++++

Matro SHIPTON

++++++

**La urbo Aachen rivigas la
memoreso pri lua imperiestro**

++++++

Wilde : Arto e Sufro

++++++

Yuna Franciani djihadista

KURIERO INTERNACIONA N° 3 - julio - septembro 2014

REDAKTERO

Jean Martignon

12,rue Maurice Utrillo, F-91600 Savigny sur Orge, Francia -
France

e-adresi : jean-claude.martignon@orange.fr e
martignon.jean@wanadoo.fr

KURIERO INTERNACIONA publikigesas ye singla trimestro e la
yarala abono esas po 10 euri.

L'ido respondas la advoko

*di mondo qua perdis sua
centro, la koncio di lua
spiritala konekteso, e
l'etikala valoraji di
personala diciplino e
sociala responsiveso.*

Karl Schlotterberg

*La traduko esas la
principo ipsa qua
justifikas la posibleso e
l'existo di lingui auxiliar.*
Umberto ECO

KONTENAO

Vorto dal redaktero.....	2
Listo de utila vorti.....	3
Ivain o la kavaliero kun leono.....	11
La urbo Aachen rivivigas la memoreso (...)	13
Wilde : Arto e Sufro.....	16
La inkurso polical (novelo).....	20
Matro Shipton.....	27
Tao Te King.....	38
Historio di Roma.....	40

Nia poeziala angulo.....	41
L'Iliado da Homeros.....	42
Till Strigospegulo.....	45
Yuna Franciani djihadista.....	46
Ocitania e Katalunia.....	48
Desfelica Afrikani en Europa.....	50
Arvernia : Me dezirus vivar ibe.....	50
Transmisita kulturo en Arvernia.....	52
Linguala vidpunto.....	54
La misterio dil obliviata vilajeto.....	54
Aventuro en la lando dil Silikomi.....	57

VORTO DAL REDAKTERO

Me esis deceptita pro la tre mikra nombro de partoprenanti dum la Ido-renkontro di ca yaro en Paris. Lor mea unesma Ido-renkontro en 1995, en Elsnigk, Germania vilajo dil ex-GDR, ni esis aproxime 15 personi ed en Paris, granda chefurbo turismal, cayare, ni esis apene 10 personi. Quo eventis intertempe ? Certe dum ita unesm Ido-renkontro di 1995, la movado esis mortonta ed on previdabis ke ol cesos existar en 2010. La interreto chanjis ico, e danke lu, ni havis itere sat grandanombra adepti. Ma la nova adepti esis ofte anke adepti di altra interlingui. Me ne savas quale interpretar ica dekado. Kad la krizo ekonomiala esas tante akra, ke la plu multa homi preferas restar heme kam irar a, kelkafoye, fora renkontreyo ? Ico probable esas parte justa, ma ca expliko esas nesuficanta. Kad la programo di ca renkontro esis tro austera e kad la depozo di memorigiva plako sur tombo sub varma suno someral esis senkurajganta ? Forsan, ma antee la Idisti volis interrenkontro en Paris homaje a Louis Couturat mortinta pro automobil-acidento cent yari ante nun. Do, li presavis to quo esis eventonta. Me vere ne intelektas. Ecepte, kompreneble, ke la tempi chanjis e ke la nuna homi preferas video-konferi, interrenkontri nur turismal e sen

labordiskuti quale olta di pasintayare en Ouroux e qua povas konsideresar kom suceso malgre la mikranombra partoprenanti. Qua povas savar e dicar a ni lo agenda ? Ni eniras nova epoko, t.e. la XXIma yarcento (la vera etoso di yarcento aparas dum la yari 15ma til 20ma di ula yarcento), ma nulu mem inter la yuna homi - ed esas kelki de li inter ni - ja esas vere apta dechifrar la signi di ta advenanta tempo. Me konstatas, tamen, ke la nivelo kultural di la yuna generacioni esas - kustumale - prefere basa. Nia yuni savas multo pri la tekniki moderna proxima a la komputatori ed al informatiko, ma min multe pri to quon onu tradicionale nomizas kulturo : arto, cienco, literaturo moderna e klasika, historio etp. La kontakti establisetas plu per smartfoni, poshtelefonili e skreni di komputatori kam altramaniere e la olda ferajo qua esas me restas dope. Ja me konstatis lor la Idorenkontro di ca yaro, ke plura Idisti konsultis lia mikra portebla komputatori vespere en la gasteyo e, kompreneble, ico esis min multa tempo por babilar. Me povas nur esperar ke, future, la nemediata kontakti homal ne cesos e ke ne omno dependos de la moderna teknologio.

Sincere via. JM:::-:::

PS. Me pregas mea lekteri por exkuzar la tardeso dil publikigo di ca numero dil buletino, nam mea amiko F. Tejon, qua, til nun, helpis me zeloze por enpaginigar ita kayereto, ne plus respondis a mea mesaji por informi e laboro. Me, do, nun helpesas da nia samideano Hans Stuifbergen, redaktero di PROGRESO, quan me tre dankas pro lua afableso. Koncernante me, me esforcos lernar tam bone kam me povos la tekniko por enpaginigar buletino. Me devabus efektigir ica ,travalio' ja de longa tempo, ma Fernando Tejon esis tante jentila ke me kredis ke co povus durar poreterne. Nun, me konfrontesas a la realeso e me ferme intencas lernar por laborar nedependante.

000
000

LISTO DE UTILA VORTI

‘acetabulo’ : Surfaco artikal dil iliaka osto. Vorto trovebla en la DEFIRS lingui.

achento : stranjera, regionala o sociala aparta pronunco e frazo-melodio di ula linguo. (vorto recente oficaligita da la Lingualo Komitato dil ULI)

'adenomo' : adenomo esas nenociva tumoro povante afektar glando o mukozo.

'afordar' : havar la moyeno agar por. Permisar a su ulo (pro ke on havas la moyeno agar tale).

'ambiento' : la naturala medio cirkondanta onu.

'analfabeto' : persono qua savas nek lektar nek skribar (DFIS).

'apropo' : parolante pri ca temo, aludante ico. Vorto trovebla en diversa Europana lingui, precipue la Franca e la Germana.

'arpento' : arpento esas mezurunajo en diversa landi valoranta de 34 til 51 ari.

'autostrado' : automobilal voyo kontenanta du chosei havanta unika direcione e konceptita por trafiko rapida e grandaquanta. (vorto venanta de la Italiana e sat bone komprenda internacione).

« bungalow » : Vorto de Indiana origino trovebla en omna DEFIRS-lingui ed, ecepte la Rusa, kun la sama ortografio. Ol signifikas domo havanta nur un etajo e vizanta habitesar nur da un familio.

'detektar' : revelar ulo tillore neperceptata. Ni havas la vorto detektivo en Ido

'diglosio' : Stando di homala grupo e di persono uzanta du lingui de sociala-kulturala niveli diferanta. E.g. la diglosio* dil Arabi qui praktikas la literaturala Araba idiomo e la parolata dialekti.

'diskoteko' : nokto-klubo (E.F.)

diskriminacar : traktar ulu od homala grupo neyuste. (vorto nun oficaligita)

'dolabro' : Hakilo havanta kurta tenilo uzata kom armo o kom laborilo. Vorto

venanta de la Latina : dolabra.(France, Angle e Germane : doloire).

‘domotiko’ : totajo dil moderna tekniki e di informatiko posibligante kontrolar la sistemi di la domo e vizas solvar la problemi e sekurigar la komforto dil konstrukturi ed hemi. (Italiana, Hispana, Franca). En la Angla la vorto esas : « home automation ».

‘«dorftrottel»’ : Germana vorto signifikanta : neinteligenta vilajano.

ekosistemo [Ekol.] Sencese interrelatanta ensemblo de ‘biocenozo’ e biotopo [A. ecosystem l F écosystème l G Ökosystem l HI ecosistema l R ekosistyema].

eskalatoro : Mashinala eskalero ek movanta gradi, por transportar personi adsupre ed adinfre inter diferanta etaji o niveli, precipue en granda butiki, aeroportui, subtera fervoyalala stacioni, edc [AF escalator l H escalera mecanica, escalera automatica l R escalator.

etno : populo, gento (veninta de la Greka ethnوس). En Ido, ni havas la vorti etnologio ed etnografio. La Linguala Komitato adoptis la formo : etnio, ma ol esas deskonsilinda pro ke ol enduktas nenecese neregulozeso quoniam ni havas la vorti supre aludita. Do, la formo : etno esas preferinda e plu reguloza.

euro : [Ekon.] Pekunial unajo dil Uniono Europana () € : la abonpreco di Progreso kustas 10 euri.

faxar (tr.) Sendar texto od altra dokumento per sistemo elektronikal uzanta telefon-lineo : faxez a me la raporto [A to fax l F faxer l G faxen l H enviar por fax l It. Faxare l R faks]. faxilo. Aparato uzata por faxar ulo.

festivalo : internaciona o naciona renkontri ube diversa landi prizentas lia maxim bona produkturi artala (precipue muziko e cinemo).

flashar (ntr.) Emisar forta instantala lumo-radii [A. F. H. I.]

fonemo [Ling.] La maxim mikra fonologial unajo [A. F. G. H .I. R.]

fonologio [Ling.] Fako di la linguistiko qua studias la fonemi, t.e. la foni di ula linguo qui esas kapabla transmisar distingi di la signifiki [A. F. G. H. I. R.]

‘fotono’ : Partikulo ek maso e kargajo nula, olqua esas asociata a radiado lumoza od elektromagnetalo.

‘gaela’ : La Gaeli esis Kelta populo parolanta Kelta linguo.

‘gaga’ : senila ed/od imbecila.

‘«ghee»’ : klarigita butro uzita por la Indiana koquarto.

“”globetrotter””: aventurema voyajanto qua trairas la mondo. (Angla vorto)

‘gombo’ : (*Abelmoschus esculentus*) anke nomizita “okra” esas legumo e kondimento. Ol manjesas en India, nord-Afrika, Proximo-Oriento e sud-Usa.

'ideogramo' : en certena skribarti ol esas signo qua reprezentas litero o vorto.

‘idiolekto’ : Maniero partikulara parolar propra a un persono.

'infrastrukturo' : Totajo del produktera forci e del produkto-relati qui konstitucas la materiala fundamento dil socio.

‘interludo’ : Inter du spektakli, che teatreyo o cinema, od inter du emisi che-televizione, kurtatempe duranta komedieti ed/od amuzivi. (E.F.I.)

‘«jaggery»’ : «jaggery» qua anke skribetas «jaggeree” esas nerafinita sukro preparita per varmigar palmo-siropo. Ol uzesas por

koquar dishi en la Indiana sub-kontinento (India, Sri Lanka, Pakistan).

'judo' : Kombat-arto de Japoniana origino.

'kataristo' : La kataristi esis hereziani precipue trovebla en sud-Francia e qui kombatesis energioze dal katolika Eklezio dum la XIIIma yarcento per kruc-milito durinta dum preske kinadek yari.

'kindo' : homala ento de la nasko til la adoleco (til 15 yari cirkume)

'knemido' : Luxoza pedovesto militistal quan la Greki dil Homerala tempo surhavis.

'kobrao' : venenoza serpento di tropikala regioni.

'logotipo' : Grupo de literi o de signi uzata kom emblemo di societo od fabriko-marko komercal. (vorto internaciona sub la formo logo, ma logo ja existas en la L.I. por navala utensilo). En la Franca existas la vorto « logotype » rare uzata, ma havanta la sama senco kam « logo ». Me do selektis ol por Idigar olu ed evitar konfundo. Ica vorto existas anke sub ica formo en la Hispana.

'lontana' : altra vorto por : fora.

'lukumo' : orientala dolcajo.

'okurar' : evento qua efektigesas. E.g. : «La grand evento qua esis la nasko di Ido okuris ante la unesma mondo-milito».

' »mandala »' : Tibetana pikturo qua montras cirklo en quadrato kun tre diversa aspekti e kolori. Ol esas supozata esar suportilo por atingar la spirituala veko.

'manikeismo': La manikeismo esas absoluta lukto inter du kontrea principi. Ol .
esas anke maniero judikar ulo sennuance kom tote bona o tote mala.

'megapolo' : giganta civito. (radiko trovebla en la Angla e Franca idiom)

‘metroo’ : Lor la Ido-renkontri di 2014 en Paris, la Idisti volis uzar ica vorto por la subtera treno. E nur ica vorto pro ke li judikis ke « subtera treno » esas tro longa. Konseque, me rezolvis adopter ol.

‘mujiko’ : basaklasa rurano en carala Rusia.

‘neolitiko’ : Lasta periodo dil prehistorio.

‘NIFO’ : Ne identigita fluganta objekto, nomata anke fluganta diskido en kelka lingui : fluganta subtasi. On supozas ke li vehigas exterterani en lia internajo.

‘optimizar’ : Ita vorto existas en la Angla, Franca e Germana patuazi. On povas vicee uzar sen steleto la vorto maximbonigar.

‘paleolitiko’ : Periodo di la antiqua stonepoko komencinte approxim du milion yari ante nun e durinta til la debuto dil agrokultivo.

‘pan’ : Ita prefixo, venanta de la Greka linguo, uzesas en multa Europana lingui. Ol signifikas : tote, komplete.

‘patuazo’: nacionala, naturala, o matrala linguo. Interlinguo ne povas esar patuazo. Venas de la Latina patriensis qua signifikis : patrala (matrala) linguo.

‘piktogramo’ : en certena skribarti ol esas mikra desegnuro qua reprezentas litero o vorto.

‘pucho’ : stroko di stato, violentoza chanjo di guvernerio. Germana vorto adoptita en plura Europana lingui.

‘radiofono’ : mashino por recevar brodkasti. La vorto radiofono vizas evitare la posibla konfundo dil vorto radio kun sunala od altra radii.

‘resursi’ : la resursi esas la richaji pri qui lando disponas. Oli esas anke la kapablesi e la interna richaji di persono od organizuro.

‘rocketo’ : Kosmospacala mashino provizita per specala motoro. Angle : rocket, Germane : rakete, France : fusée.

‘samurayo’ : Gardisto. Nomo dil membra dil anciena militistal klaso en Japonia.

‘sensoro’ : Instrumento qua konvertas mezuri a fizikala quantesi. Vorto trovebla en omna DEFIRS-lingui, ecepte la Franca (Angla, Germana, Hispana, Italiana, Rusa).

‘sinkronaleso’ : Misterioza koincidi neexplikebla rationale o per ja existanta cienco o savo.

‘shako’ : Militistal kapvestajo tre segunmoda dum la XIXma yarcento.

‘smartfono’ : Moderna poshtelefonilo anke surnomizita « telefonilo inteligenta » en plura lingui. Omna DEFIRS-lingui konocas ita vorto venanta de la Angla „smartphone“.

‘soyao’ : Planto di qua la grano esas fabo oleoza. Ol esas veninta de la varma regioni di Extrema-Oriento.

‘sponsoro’ : mecen.

‘termoluminecenco’ : kaloral lumifado.

‘TM-efekto’ : Sentimento di antipatio quan on havas nekonciante e nevole kontre lando e lua resortisanti, quankam li esas senkulpa, pro la mala agi da un de lua civitani kontre onu.

‘toponimo’ : Lok-nomo. Vorto de Greka origino trovebla en omna DEFIRS-lingui.

‘tornado’ : vortica ventego.

‘totalitera’ : rejimo di Stato en qua omna povi apartenas ad unika partiso qua toleras nula opozo.

‘trajekto’ : surirenda voyo por irar de loko ad altra loko. Ed anke la ago surirar ica voyo por efektigar onua voyajo. (vorto trovebla en la Hispana, Angla, Franca)

‘yo’ : popul-vorto signifikanta : saluto. Ol esas trovebla en la Usana Angla linguo ed en la Japoniana.

'yudo' : Israelido. Persono di 'yuda' religio.

'yudismo' : Monoteista religio dil yudi.

'xenofobio' : kontre-stranjera odio. Vorto de Greka origino trovebla en plura fonto-lingui di Ido.

SINONIMI

'jame' : nulatempe

'lontana' : fora

'travalio' : laboro

GRAMATIKALA VORTI

'ergo' : do, konseque.

'itaque' : pro to, pro ico, camotive.

'nihilominus': malgre to, malgre omno.

'quoniam': pro ke.

'utinam': utinam dicesas kande on deziras ke ulo esez reala o realeskez : «Utinam li venos morge !»

TRADUKURO DI MODERNA VORTI

arobase : arobo (informatiko)

«convivial» : Ita vorto qua existas en la Franca ed en la Angla signifikas : gastamika.

«compromis» : Ita radiko qua existas en diversa Europana lingui, miskomprenesas da la plu multa Idisti. Ol ne devas konfundesar kun

la Idista vorto : kompromiso, olqua havas tote altra senco. La maxim bona posibla tradukuro esas kurta perifrazo : meza solvuro.

hashtag : dieza vorto (informatiko)

«to optimize (E), optimiser (F), optimieren (G)» : Me ja supre enduktis la vorto optimizar* ma on povas anke tradukar sen asterisko e facile komprenesar da omna ldisti per la vorto : maximbonigar.

«sociétal» : Ita tote recenta vorto en la Franca linguo e qua ne troveblesas che omna dicionarii, nule relatcas a la vorto societo en Ido, ma a la socio. Tamen ol havas diferanta senco de sociala, nam ne parolesas pri la sociala ordino ma pri lua strukturi. La maxim bona tradukuro en Ido, semblas a me esar : prisocia. E.g. «Ceci est un phénomène sociétal» = «Ico esas prisocia fenomeno».

totalitaire : totalitera (uzata da S.Quarfood en 1938). Ma on povas anke uzar : totalitara.

Ica listo de vorti ne esas exhaustiva e povos kompletigesar future. Me ne volas diskutiar abstraktite, ma me agas konkrete per tradukar e redaktar texti e me koaktesas uzar o krear vorti qui ne esas oficala, ma qui esas bezonata pro la neceseso bone komprenesar.

IVAIN O LA KAVALIERO KUN LEONO

[Rezumo di lo preirinta : *Che la konto di rejo Artur, kavalieri interdisputas ed ula de li komencas rakontar un de lua aventuri eventinta en stranja etoso.]*

- Ne esas ula de li qua audacas mover quik kande lu vidas me venar, nam kande me povas tenar ula per mea pugni qui esas harda e forta, me sizas lu per lua du korni. Le cetera senfriste pro pavoro tremas. Cirkum me li kunvenas ed omna kune bramas por demandar kompato. Nul altra persono kam me povus esar inter ica bestii sen ocidesar quik da li. Me esas la sinioro dil bestii. Ma, dicez a me quala homulo tu esas e to quon tu serchas.

- Me esas kavaliero serchante to quon lu ne povas trovar. Nome me serchas e nulon me trovas.
- E quon tu volus trovar ?
- Aventuro por probar mea prodeso e mea audaco ! Tun me pregas e tun me questionas : dicez a me kad tu konocas irga marveloza aventuro ?
- Aventuron me ne konocas. Nulatempe audis me parolar pri co. Ma se tu volas irar til fonteno ed entraprezar retrodonar ad ol lua yuro, tu ne retrovenos de ibe sen peno ! Tu trovos proxim hike voyeto qua duktos tu adibe. Se tu volas utiligar tua pazi bone quale konvenas tu iros rekte a tua skopo. Esez tre atencoza e prudenta koncernante omno quo povus deviacigar tu.

«Tu vidos la fonteno qua bolias, quankam ol esas plu kolda kam la marmoro. Ombron facas por elu la maxim bela arboro quan irgatempe naturo esis kapabla krear. Omnatempe permanas lua folii. Lu ne perdas oli nek vespere nek matine. Ibe pendas baseno ek pur oro retenata per tante longa kateno ke ol iras til la fonteno.

«Proxim olca tu trovos dika petro (me ne savus dicar a tu pri qualaspeca petro parolesas nam nulatempe me vidis altra simila ad ol). Tu videskos ye la opozita latero kapelo mikra ma tre bela. Se tu volas prenar aquo en la baseno e varsar ol sur la stono lore tu vidos tala tempesto ke en ita boski ne restos bestio, kapreolo, daimo, cervo nek apro. Mem la uceli ekiros ibe nam tu vidos la fulmino falar, pluvar, tondrar e lumizar. E se tu povos eskapar de ca loko sen granda tormento e sen chagreno tu havabos plu bona fortuno kam irga kavaliero qua ulatempe esis ibe !

Me livis do la rurano qua montrabis a me la voyo. La kloko dil triesma prego di la dio pasabis. Povis do esar preske dimezo kande me videskis la arboro e la fonteno.

L'arboro esis la maxim bela de la pini qua irgatempe kreskabis sur la tero. Me ne opinionas ke ulatempe povez pluvar sat dense por ke mem nur un guto de aquo traborez lua brancharo (ma ol mustas fluar sure). Me vidis de la arboro pendar la baseno ne ek fero ma ek la maxim pura oro qua irgatempe esis vendota en ula ferio.

La fonteno - icon vu povas kredar - ebuliis quale tre varma aquo. La dika petro esis enorma smeraldo, perforita anke per tubo havanta quar rubini sube plu brileganta e plu reda kam esas matine la suno kande lu aparas oriente. Ye mea koncienco me nule mentias a vi carelate. Me esis kontenta vidar la marvelo dil tempesto e dil sturmo. Ico esis folajo ! Volunte me repentabus ico, se me povabus lo, kande me aquizabis la petro per la aquo dil baseno. Tro multe de ol me varsis, icon me kredas ! Me vidis la cielo tante perturbata ke de plu kam dek-e-quar punti la fulmini frapis a me la okuli e la nubi

Iansis pelmele pluvo, nivo e grelo. La vetero esis tante abdomininda ke centfoye me kredis ocidesar per la fulmini falanta cirkum me e per la arbori lacerita e destruktita. Saveskez ke me havis grand angoro til ke la tempesto kalmeskez. Ma fine Deo voluntis quietigar me : la tempesto ne duris dum longa tempo. La venti balde repozis e li ne plus audacis ventar.

[Tradukuro segun verko da *Chrétien de Troyes* - XIIma jarcento]

LA URBO AACHEN RIVIVIGAS LA MEMORESO PRI LUA IMPERIESTRO

[*Imperiestro Karolus la Grande transpasis exakte 1200 yari ante nun en ita urbo e tale finis lua glorioza regno di mastro di Germania, Francia, Katalunia e granda parto di Italia.*]

En la valeto di Burtscheid, l'aquo fluas de publika fonteno per ociera veino. Onua manuo ekiras rapide lor lua kontakto. Ol naskas ek la varmega subtera strati aquoza qui extensesas sub l'urbo Aachen e di qui la prezenteso instigis imperiestro Karolus la Granda, plu kam mil e duacent yari ante nun, instalar ibe lua chefurbo. La Romani, ja, konstruktabis termi, qui kaptis ica aquo havanta povia medicinala e di qua la temperaturo povas irar til 74°C . Plu tarde la Germanala populi arivis ed inter li essis la Franki.

Karolus la Granda, quale lua patro Pippinus la Kurta, esis dum longa tempo rejo sempre survoye : kom chefo dil armei kampanianta an la frontieri, kom suvereno reformanta la legi dil submisita populi, kom mediacanto por pacigar la litiji, e kom imperiestro iranta til Roma por kronizesar ibe. Lua posedaji familial extensis komence alonge la fluvio Rheno ed en la baseno dil fluvio Mosa. Inter ita du fluvii extensesas la masiva foresto vildoza dil regiono Eifel - e Karolus la Grando prizis la chaso. La vilajo Ahha (aquo, en la Germanala linguo) jacis kelke norde, en la loko dil antiqua civito Aquae Granni, e pokope, Karolus la Granda selektis sejornar definitive ibe.

La arkeologiisti establisis ita kronologio sur mikra exkavokonstrukteyo entraprezita inter 2007 e 2010, e hodie olta montresas a la publiko dop parieto transparanta, meze dil gazonagro dil Elisenbrunnen. Infre apud du fonti jacanta, qui exhalas forta

odoro di sulfo e gluglas sub kiosko segun stilo klasika, on vidas pari venanta ye singla sundio vespere adhike por dansar. Kelke plu alte

stacas la kloshturmo, la kupolo e la inklinita tekti dil kirko dedikita a la Virgino Maria da Karolus la Granda. Parlaborita en la yaro 800, konsakrita kin yari plu tarde da papo Leo III, ol esis parto dil konstrukturi-grupo palacial erektilita dal imperiestro. Ol esas hodie la maxim remarkinda de la skarsa edifici di ca epoko permananta en Europa.

Karolus la Granda e lua kleriki cherpis lia referi de Roma, Bizanco o Ravenna. Kom rejo dil Franki e di la Lombardiani, ita monarko volis anke esar imperiestro di Ocidente. Prizentanta su kom heredanto di Konstantinus e Theodosius, qui favoris la developo dil Kristanismo Romana dum la IVma yarcento, il opinionis esar samranga kam la imperiestro Bizancana, qua esis lua samtempano. La kapelo palacial konseque adoptis la arkitektural programo por kirko Orientala. Oktogonala, stacanta sur du niveli, ol kovresis per kupolo. Lua arkitekturo esas ankore perfekte videbla ed intelektebla, e ca anciena konstrukturo, celita dop moderna plakizuri, duras perceptigar olua majestoza harmonio.

La restaji, por lo cetera, esas tre pokanombra : fonduri sub la urbodomo ; la bazo di turmo, la turmo Granus, olqua flankumas l'urbodomo. Aachen subisis teroriganta incendio en 1656 e destruktesis ye 80% dum la Duesma Mondonmilito. La betono dominacas cirkum la deko de pavizita stradi qui eskartas su pokope de la katedralo, olqua esas la unika monumento memorigante pri la pasinta tempo prestijoza di ca anciena civito imperiestral.

Onu plugrandigis ita kirko lor l'epoko dil gotika arkitekturo en la skopo acceptar pilgrimanti amaseskanta por proximeskar a la reliui. Karolus la Granda transpasabis en 814 ma lua memoreso esis ankore vivanta. Il kanonizesis en 1165 segun impero da Friderikus (Friedrich) Barbarossa - ma lua festo ne enskribesas che la Romana kalendario dil santi.

En 936, Otto I-a, kreero di nova dinastio, venis por sakrigesar en Aachen, proxim la sarkofago kontenanta la korpa restajo dil anciena imperiestro. Sequante ed imitante ilu, 30 reji e 12 rejini kronizesis en ca urbo. Ol esis etapeyo obligata por ti qui volis konsakresar kom chefi dil Santa Imperio Romana dil Germana naciono. Un de le lasta esis Karolus V-a.

Singla suvereno arivis kun luxoza donaci. Li esas videbla en la Muzeo dil trezoro ed uli revelas l'imajo pri Karolus la Granda quan la nobelaro e la Germana genti mantenis dum la sucedo dil yarcenti.

Reliquiuya busto evanta de la XIVma yarcento, kontenanta la kaloto kranial di ca imperiestro, tale splendifidas la imajo pri modelatra suvereno. La vizajo esas bela, energioza, la barbo e la labio-barbo esas bone taliita. Lua kapo surhavas krono quan kruco superpasas. La statuo ligna tegesas per saliigita arjento, ol esas parte orizita. Lua vesto ornesas per agli imperial havanta desfaldita ali e lilio-flori. La traiti glata e reguloza transmisas la sentimento ke la tempo esas senpova sur ita vizajo dil monarko ideal, preske mideo, koncianta pri lua responsivesi, havanta ago sagaca, saja e yusta.

Sep yarcenti pose, la memoreso di Karolus la Granda spricas tenuamaniere en Germania. „*Pos la Duesma Mondonmilito, lua importo itere substrekizesis en Aachen, on prizentis lu kom Europano, samatempe Germano e Franco. On povis tale admirar lu sen suspektesar pri nacionalismo.*“ , explikas la historiisto Rolf

Grosse, naskinta en ca urbo. „*En l'imaginado kolektiva, ilu perceptesas kom patro di Europa, kom inteligenta suvereno cirkondata per savoza personi. On savas anke ke il vinkis la Saxonie la nazisti reprochis ico a lu.*“

Trans Aachen, qua grantas importo a la turismo kultural, la 1200ma aniversario dil morto di ca imperiestro nemulte celebresis en Germania. Ultree, ica lando ne mantenas kun sua historio relato tam pasionoza kam olta di Francia kun la sua. La Statala prezidanto, Joachim Gauck, certe venis inaugurar, ye la 20ma di junio, tri expozi organizita dal urbo Aachen. Ma l'evento qua atraktis la turbi dum la recenta semani esis ulo tote diferanta : lo esis la pilgrimo organizita ye singla sepesma yaro depos 1349, okazione di la prizento di quar reliquii, quar anciena stofi, inter oli esas du, qui havus relato a la nasko di Jesu, ed un altra, qua havus relato a lua morto sur la kruco. De la 20ma til la 29ma di junio, 100.000 religiani entraprezis la necesa voyajo por spektar oli.

(Artiklo da JEAN-CHRISTOPHE PLOQUIN publikigita en la jurnal LA CROIX)

00
00

WILDE : ARTO E SUFRO

[*Hike me prizentas interviuvo publikigita en royalista e bigota jurnal. Malgre lua ideologiala orientizado, ica jurnal transmisas tre simpatioza raporto pri Wilde e ne atakas lua homeosexualeso. La motivon onu saveskas dum lektar la fino di ca artiklo. La dicitu texto omnakaze esas tre interesiva por lekteri havanta kurioza mento.(La imajo quan on vidas en ca artiklo esas olta di la portreto pri Dorian Gray, romano da Oscar Wilde)]*

La libreto publikigita dal Editerio *Qui-suis-je ?* WILDE esas mikra juvelo. Longatempe konsiderata kom espritozo neseroza havanta laxa mori sexual, Wilde hodie rideskovresas ; sub brileganta kuraso di estetikero e dandio, lu emocigas per lua humaneso kordiolaceranta, quan il revelas en *De profundis* e la *Ballade di la geôle de Reading*. L'autorino dil aludita verko, Danielle Guérin-Rose, esas vice-prezidanto dil societo Oscar Wilde e redaktistino di olua revuo *Rue des Beaux-Arts*. - C.R. -

Questionanto Catherine Robinson - *Per lua romano La portreto di Dorian Gray, Wilde produktas indigno-klamo de protesti pro ke il asertas privilejizar l'estetiko prefere kam l'etiko. Ka vu povas explikar a ni ilua koncepto pri arto ?*

Autorino Danielle Guérin-Rose - Quik de la yari pasinta che la Trinity Collège di Dublin, Wilde komencas forjar lua koncepto artistal, sub l'influo da lua studio-direktanto, la veneracindo John Mahaffy, qua docas ad ilu prizar la civilizuro Greka. L'idealo Sokratal ibe instruktis ke la skopo dil vivo esas felicesar per la serchado di lo bona e di lo bela.

Lo esas en Oxford, tamen, ke Wilde kompletigos e rafinos lua edukado intelektal tra la docado da du de lua maestri, John Ruskin e Walter Pater. Amba esas laudanti di la beleso, ma segun maniero diferanta e preske opozata. Segun John Ruskin, quan Wilde adoptas kom konsilanto spiritala til lua renkontro kun Pater, l'estetiko ne povas esar sen l'etiko. Lua koncepto pri l'arto esas avan omno ligita a lo bona, t.e. ol esas tre etikala e sociala. Ruskin rekomendas filozofio luktanta kontre la maxim mala aspekti dil senfrene kreskanta industriigo e volas esar la championo dil plualtigo mentala di la laboranta klasi per l'edukado pri arto.

Lo esas dum la triesma lernoyaro, ke Wilde asistas la kursi da Walter Pater, ma ilu konocas e ja prizas lua libro *Studies in the History of the Renaissance*, quan il sempre nomizos lua „ora libro“. Pater esas, lu anke, erudito ed estetikero, ma ilua koncepto esas multe plu hedonista e sensuala. Segun il, la serchado por la sento e la juado, qui povas naskar per „ecito intelektal“ esas esencala. Kom adepto dil teorio „dil arto por la arto“, il rekomendas la personala realigo kom „la maxim importanta skopo di la vivo“. Lua docado esas revelo a Wilde, ilqua rikonocas en ol lua deziri maxim profunda. Lo esas la desklozo di su ipsa laudata da Pater, qua de nun esos lua *credo*. Sublimigar onua vivo til igar de ol artoverko esos la doktrino qua formacos la spino di Dorian Gray, olta quan Wilde ipsa esforcos praktikar, e malgre omno, til lua lasta vivosuflo.

Questionanto - *Kande André Gide aludas „la frenezioza gusto dil vivo“ quan revelis a lu Oscar Wilde, quon signifikas ico ? Ka lia amikeso esis ulo altra kam nur intelektal ?*

Autorino - Wilde renkontris Gide lor sejorno en Paris dum novembro 1891. Lo esas lua amiko Pierre Louÿs qua prizentis l'unu a l'altru en

la kafeeyo di Harcourt, olqua jacis ye la Placo dil Sorbonne. Wilde ne atraktesas sensuale da Gide, ma ica yunulo evanta 22 yari (Wilde evas 36 yari) interesas ilu per lua inteligeneso e lua kulturo. Ed il presentas ke lu celas, sub lua severeso protestanta, sekreta febro, juado-deziro nekontentigita. Ilu esos ta qua revelos lu a su ipsa, per instigar lu asumar sua personaleso, vivar sua vivo intensamaniere, per transpozar ol a la *feldo dil arto*. *Per ico Gide esos samatempe konquestata e perturbata* pro ke Wilde splitigis lua omna certaji, pro ke il instigas lu existar plene, mem se ico esas danjeroza.

Nefatigeble, il instigas lu rikonsiderar sua vivo ye la vidpunto di la libereso e di la fantazio, per koaktar lu senhalte konfrontar su kun su ipsa, transformar su e realigar su. Ico ne eventos sene pene. Gide aturdita, facinita, e forsan amoroza („Wilde ! Wilde ! Wilde !“ tale lu skribis transverse en lua diario) ne plus savas ube lu esas mentale. „Depos Wilde, me existas nur tre poke“, lu skribas a lua amiko Paul Valéry, pos la deproto da Oscar por retroirar a London. Wilde propozas a lu vivo exaltanta e terorigiva, di qua la extrema punto esos probable atingata lor l'aventuro sulfoza dil kafeeyo di Biskra, quar yari plu tarde, kande Gide devoras per la okuli la bela fluto-pleanto adolecanta sidanta proxim li, e ke Wilde susuras a lu ita parolo di proxeneto : „Dear, ka vu volas la yuna muzikisto ?“

Oscar Wilde ne esis la subornero di Gide, ilqua ja travivabis aventuri homeosexual, ma il posturas kom inicianto e revelanto, quale esos lo, plu tarde, Ménalque, la persono kreita da Gide por la libro *Les nourritures terrestres*, ilqua esas la literatural sozio apene maskita di Oscar Wilde.

Questionanto - Oscar Wilde skribis a Gide ke la karcero „chanjis lu komplete“. Ka lore pro co il renegis lua vivo sexual e lua individualista etiko ?

Autorino - Lo ne esas ye la vidpunto dil mori sexual ke Oscar Wilde expresas su kande il deklaras ad André Gide ke la karcero chanjis lu komplete. Itadomene, il restis la sama e refuzas renegar su : „Poeto enkarcerigita pro amoro a la yunuli amoras la yunuli“, lu skribos a Robbie Ross. „Chanjur lua vivo-maniero esabus agnoskar ke la geyeso esas desnobia.“ Same il nule intencas renunciar lua individualista etiko. Wilde restas tiloste individualisto. Pro ke il esas fidela a la filozofio fundamental di lua existo, il reprochas a su ne lua konduto, ma trahizir lua individualismo per apelar a socio, quan il desestimas por agnoskar lu kom justa kontre markezo de Queensberry, patro di lua yun amorato, Bossie. “ La unika ago shaminda, nepardonebla e

porsempre desestiminda di mea vivo esis renunciar mea principi til apelar a la helpo e protekto dil socio“, lu deklaras en *De profundis*, olqua esas la longa letro quan il skribas en la karcero.

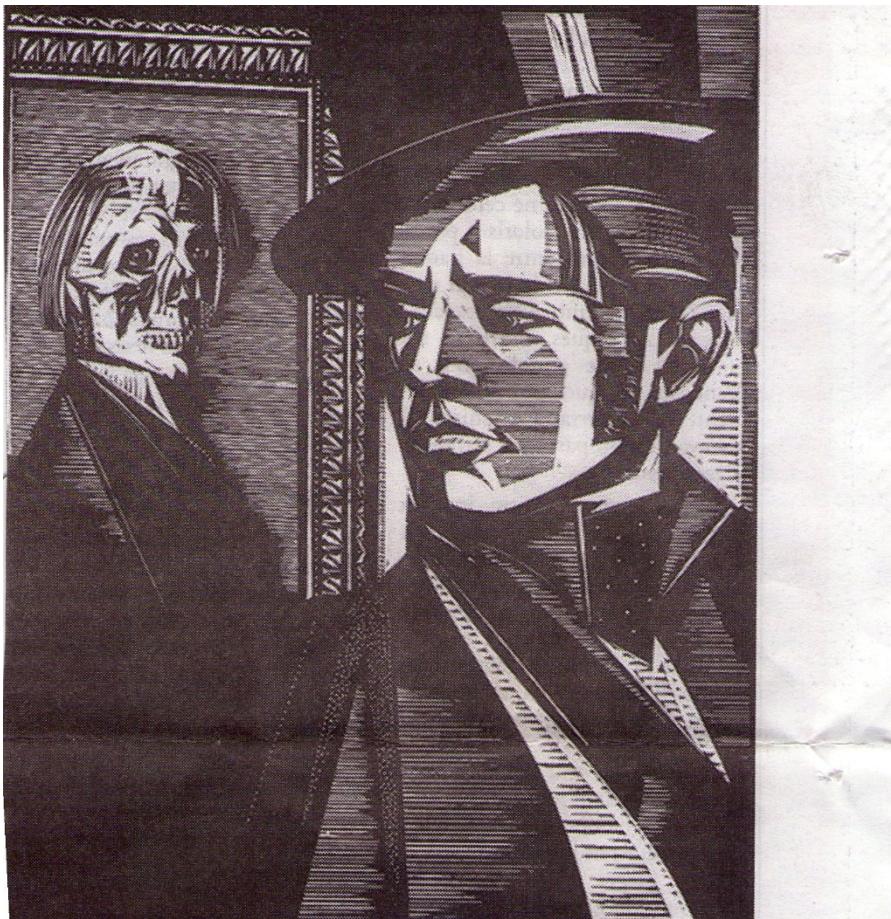
La chanjo quan il aludas esas ye altra nivelo mental, nome olta di lua relato ad altri. Wilde, qua havis fola jenerozeso, nulatempe esis indiferenta a la altri. Ma, quale lu skribis en *De profundis* : „Me pleis esar flananto, dandio, viro segunmoda.“ Il plenigis lua vivo per plezuri. Enkarcere, il deskovras altra mondo, tote stranjera a lua vivosfero, ube il ne plus esas ulo. Por eskapar la desespero e la dementeso, lu mustas nur acceptar la sufro, submisar su ad ol kun humilesa e trancendar ol por divenigar ol ulo nobla, e por ke ta sufro esez deproto-punto a nova vivo.

Lo esas la kompato por la fato di lua kompanuli subisanta la sama desfortuno kam ilu, qua sustenos lu en ca espruvigo. En la fundo di lua celulo, il deskovros la sentimento di solidareso kun ti qui sufras. Lor lua liberigo, il skribos du longa letri a la jurnali por protestar kontre la nehumana traktado dil enkarcerigit, e tote aparte olta dil yuna pueri. Il vidabis uli de li, teroranta ed hungranta, en Wandsworth ed en Reading, ed ico lacerabis a lu la kordio. Lo esas anke por atestar pri la harda realeso dil enkarcerigo ke lu skribos lua splendida poemo, *La Ballade de la Geôle de Reading*. Camus asertos

ke lo esis la deskovro di la sufro qua posibligis a Wilde „konoceskar la sekretaji dil arto“ e skribar „un de la maxim bela libri naskinta de la sufro di viro, *De profundis*.“

Questionanto - *En lua indijanteso karcelal, Wilde deskovris la Kristo. Ka vu povas dicar ulo konciza pri co ?*

Autorino - Me ne savas kad on

povas dicar ke Wilde deskovris la Kristo, o se il tote simple ritrovis lu. La relato di Wilde a la religio esas ya ambigua, ma il sempre atraktesis dal katolikismo, ed il aceptesis en la Eklezio Romana kurtatempe ante mortar. Lua religiala sucii ja trairas uli de lua poemi evanta de 1881. En Oxford, sub l'influo da un de lua amiki, Davis Hunter Blair, qua, cetere, divenos la superiora patro dil abadeyo di Dunfermline, Wilde esos preske konvertonta su (il esis de protestanta origino). En lua chambro tronsidis mikra statuo ek gipso reprezentanta la Virgino e portreto pri la papo. Ma lo esas fakte en la karcero ke Wilde turnos su vere a la Kristo. En la sufri dil Kristo, il trovas rifortigo kompense ad olti quin lu subisas. Lo esas la spirituala dimensiono marveloze homal di Jesu qua emocigas Wilde profunde. La Kristo esas fratulo en sufro, vexita, trahizita, qua subisis la kruela moko dal homi e la neflexebla hardeso di la lego, quale il ipsa subisis oli.

En la mentala okuli di Wilde, la Kristo esas poeto : la plaso dil Kristo, vere, esas inter la poeti, lu skribas. Lua tota vivo esas la maxim marveloza de omna poemi. Il esas la suprega artisto di qua la perfekteso e la personeso facinis la mondo dum la sucedo dil yarcenti, eceptala ento apta grantar a la pekanti ed a la desfavorati ita imaginiva simpatio, olqua, en la domeno dil arto, esas l'unika sekretajo dil kreado. Parpensante profunde pri ca temo, Wilde opinionas ke Jesu esas la suprega artisto, la unesma en la Historio qua lokizas tante alte l'anmo di la homo. La Kristo esas ta qua shokpulsas la reguli en totala libereso, olqua unionas la santo e la pekozo en lua amo senlimita. Lua etiko konsistas tote ek simpatio, juste to quo devus esar l'etiko, same kam lua yusteso esas tote poezial, juste to quo devus esar la yusteso. La nemezurebla mizerikordio dil Kristo purigas l'anmo di Wilde e pardonas ilua peki. Pro ke ta qua vivis inter la lepriki e mortis krucagita inter du furtisti ne povas esar a lu nepardonema judiciisto. Oportas irar a karcero por intelektar ico, Wilde skribas. Omnakaze, forsan lo valoras la peno irar a karcero.

(Interviuvo efektigita da CATHERINE ROBINSON e publikigita en la jurnalero PRESENT)

UU
UU

LA INKURSO POLICAL

[La suba novelo redaktesis da progresema autoro Hungariana, qua deskriptas la mizeriza vivo-kondicioni di parto de la populo Hungariana dum la yari 1920ma. Pro ke ita desfortunozi ne povas sempre agar e laborar legale, li persequesas senkompare dal policani. Il descriptas ico literaturale sub formo di mala sonjo en totalitara stato qua prerepresentas la Stalin-rejimo.]

- Esos inkurso polical ! – dicis amiko.

Tillore me ne vidabis inkurso polical. Nur en jurnali me lektis pri co. En mea memoro, profunde, glitflugis nebuloza imaji. „Kordon de cent-e-duadek detektivi cirkondis la Urboparko, e precize noktomeze la policani ireskis de omna direcioni al internajo di ca Parko. La ringo sempre plu streteskis. La detektivi kontrolis omna suspektinda persono. Li asemblis la vaganti, la ragozi, surbenke dormanti e senhema homi surprizita en bosketi... L'inkurso polical finis kun tre bela rezultajo : kin poshfurtisti, tri ruptofurtisti, duadek-e-sep konstanta nelaboremi e dek-e-un mulieri vivanta senetike falis en la manui dil policani.“

- Ka tu ne deziras partoprenar l'inkurso polical ?

Me mem ne respondis. Ke me asistez tala aferi ?

„Che la drinkeyo havanta mala reputeso „Sep litri“ la detektivi baris la pordo e la laterala ekireyo. Ita lokon frequentadas la preurbala kanaliaro : ragoza nelaboremi, omnaspeca kriminanti e sekreta prostitucatini. Kun revolveri en la manui deko de detektivi, guidata da inspektisto, penetrar en la fumuroza chambrego. „Nulu movez su ! Adsupre la manui !“ klamis la voxo dil inspektisto. En la drinkeyo explozis teroriganta paniko inter la asistanta homi.

Inkurso ! Chasado. Volfo kontre la hundo, hundo kontre la volfo. Quaze me esabus vidanta, quale staceskas subite viri havanta sufranta vizaji, ma sub la pezo di argumentado per revolveri, tamen pose li duras stacar senmove. Ed inter li celesas kelka mulieri, eterne venjema. Preske adsub la tablo shovas su Katia Periferia havanta hararo arufita, brovi fuligine markizita, en reda bluzo blanke puntizita. – „Ita filiino pulsos me aden la tombo“ – jemas forsan ulaloke tenua matro, sendorme baraktanta sur sua litacho. – „Certe uladie me presos la kultelo aden elu!“ – ululas la alkoholoza patro apude.

Halucine sonis a mea oreli :

„Vua nomo !“

„Paulo Grund.“

„Identeso-dokumenti ! Rapide, plu rapide ! Depos kande vu ne laboras ?“

„Depos un yaro.“

„Prefere du. De quo vu vivas ?“

„Lore de ulo, lore de ulo altra, quale me povas trovar.“

„Nu, prenez rango en la serio.“

„Pardonez, nome nulon me facis.“

Lore ulu interbramas :

„Ne apertez vua bokacho, ke vua damnita matro...“ e lu frapas Paulo Grund adsur la pektoro tale, ke lu falas an la muro.

„Adavane ! quik ! inter la ceteri !“

Me palpis mea fronto.

Mea amiko insistis.

- Irez do anke ni ! Anke icon on devas foye regardar. Sola me enoyus.

- Nu bone, me ne opozesas !

- Me parolos kun kapitano. Ni insinuesos en la detektivi, quaze ni esus jurnalisti.

- Bone.

- Li ekiros dumnokte ye un kloko departante de la distrikto-mezo por irar a la strado Katerno. Ni interrenkontros che la krucumo dil avenuo Yusteso e dil strado Ordino, precize sub la bronza drako. Me konocas la mapo, la trupo pasos ibe. Ibe ni vartos por irar kun li. Do, ye mihoro pos noktomezo !

- Konsentite, me asistos !

Mea amiko ja vartis me en la dicitu tempo, che la krucumo dil avenuo Yusteso e dil strado Ordino, sub la anciena drako bronza.

Esis humida vetero di novembro, la trotuaro nigre brilis, la cielo esis obskure griza. Ni vartis kune. Misaugura vetero por ca ceremonio social, adibe ed adhike ni pazetis. Olim le „Maya“ e le „Inka“ sakrifikis vivanta homi, singlayare dekamilope. Li sekis la viktimi vivanta, e de la apertita pektoro, prenis varma, ankore pulsanta kordii... Depresite ni tacis, e vartis. Un kloko ja pasis... Semblas ke li tardesas. Nia vortin sequis vaporeto ek la boko. Nia kolin tremetigis mikra, mola tusi pro la koldeso.

- Forsan li ne plus venos. Ne eventos inkurso polical. Me audis parolar cavespere pri eventinta mortigo misterioza. Forsan co esas la kauzo.

- Adibe li venas ! – me klamis, nam me vidis nigreskar homtrupo marchante sur la avenuo Yusteso.

Ma me anke konsternesis. Stranje. Depos plura minuti me ja regardis a ca direcione, ma – la avenuo esis en lua tota longeso vakua -, nulon e nulun me vidis surirar ol. E yen, nun venas trupo, forsan li esas kinadek, mem cent, o multe plu multe. Nekompreneble. De extere, del urbolimito li venas. Quaze desub la tero li venis, o falis de la cielo. Dope e super li, quale fenduro sur mamutkorpo de la griza obskureso, brulas makulo oranjea, ulamaniere quale kande lumo di giganta fairo pikta la cielo reda.

- Ey, ne dicez absurdajo ! – grunis mea amiko – Ica homo ne esas policano. Li esas venonta sur la strado Ordino. Vu savas, ke de ol extensesas la strado Kateno, ube trovesas la distrikto-mezo.

La trupo rapide proximeskis. Ni ja audis bruiso de vivoza paroli.

- Ma qui do li esas ?
- Segun semblo, la inkurso ne eventos. Ja pasis mihoro pos un kloko.
- *Ico esas l'inkurso polical !*
- Ne dicez ! Regardez, qualia stranja enti !

E vere, li ja atingis ni, marchis sub la bronza drako. Ek la dorso dil drako acensis longa kolono ; sur la suprajo lumizis quar poshlampi, qui klarigis la homi di ca grupo.

Ici ya ne esas ordinara detektivi ! Mankas la granda staturi, quale olti di luktisti. La nigra, uniforma manteli e ronda chapeli. La dikaj bastoni. La forta pugni, inflesanta ek la maniki. La nigra, bufanta labiobarbi sub la acerba, kruela okuli, ica omno mankas.

- Quala trupo ol esas ?
- Griza, samforma korpe e vizaje uniformigita figuri, quaze enkarnigo di ula ideo ! Quankam li havas larja shultri e forta pektori ili esas, tamen kun vizaji serioza e senjoya, qui portas memoraji di anciena melankolii ; anke kelke pala, li semblas ulamaniere kelke an la limito dil periso riviveskinta, e lia okuli dolce bonvoloza.

Ek la trupo un de li haltis avan ni, e regardis, juste en mea okuli.

Altru prenis lua brakio :

- Quale ! Ka vu ne rikonocas lu ?
- Vere, me rikonocis. Ka vi deziras venar kun ni ?
- Adube ?

- Ni inkurasas policale.
Me acceptis. Pri la findindeso di mea amiko me garantiis. – Honesta yunulo - me explikis -, quankam lua okuli esas ankore apertenda. Ja de longa tempo ni foriris de la bronza drako. Sur benki dil avenuo ulaloke viri esis blotisinta en tormentoza midormo. Inter li esis exemple homi di qui la kapo falis adsur la pektoro, la bokon misapertis, la gamin pushis adavane, fixigante la talono en la fango – lun ni regardis, askoltis, nam foye lu jemeskis ; surhavante nur vestio, mem en dormo il tremetis pro la frosto. Stranja detektivi ! li inkuras! ? Ulu ja volis tushar la dormanto, ma altru, forsan inspektisto, haltigis ilu :
  - Lasez ! Quon agar kun lu ? Tante fatigita il esas ke ne possiblesas kunportar lu, kusheyon donar a li hodie ni ne plus povos. Lasez lu !
  - Mi-ze-ro-za ! – sonifis kelka voci, preske jemi, ma ni ja formarchis. E nun komencis la laboro. Nome meze di la strado on haltigis automobilo. Me iris rapide adibe por vidar, quo eventas. Kande tra la tumulto me penoze arivis, apud la automobilo ja stacis la pasajero : longa viro en furmantelo, surkape arufita hari, velura chapelo, lua mantelo havis kolumo ek nigra furo, ma sur lua okulo rigide sidas monoklo, la tota homo mokoze posturas. Lu certe vidis en la teatro *La tragedio di la homo*, e nun volas kopiar la markezo di la cenno pri la Franca revoluciono. „Markezo me esas !“ – lu fiere dicus.
  - Tamen, quo esas vua profesiono ? – presis lu ula kurioza detektivo.
– Quon vu agas dum la tota jorno ? Quala sociale utila laboro ?
  - Laboron me tote ne facas ! – deklaris konciante la markezimitanto.
  - Permananta nelaboremulo ! Ni fordunktos il – sonis impero.
  - Prenez lu ambalatere ! Adavane !
A la konduktoro onu dicis :
  - Vu povas departar !
La konduktoro ironioze ridetis, ne ekiris :
  - Pardonbez, ne possiblesas ke...
  - Lu volis lukteskar por sua mastro.
  - Ekiros o ne ? dicis ulu milde a lu, ma kun revolvero vizante lua fronto.
- La rideto dil konduktoro misformaceskis a jenanta konvulso. Lu quik regardis adlatere, quaze por probar sorcar la revolvero

nereala ; ek lua guturo ekiris ula voxo fragmental, ma lu ja sizis la direkto-roto ed enswichis la motoro.

- Durigez ! sonis komando a ni omna.

Ni ekiris e fordunktis la „markezo“. La bizara trupo kontrolis unu pos l'altru la homi, viri e mulieri. Stranja, nulatempe vidita, nulatempe auditaj laboroj esis facita. Li kaptis e forportis la diversajn elementojn de la akciona kuponon. Li fordunktis la enposhigantajn di lugo-pagi en granda domo havanta dek etajoj, du membroj de Klubo por Eminentoj, la famoza, yuna e bela aktorino, dramato-naivino en la unesmaklasa teatro dil urbo, elqua en lua anjelatra yuneso jus vivabis la separedekyara generala direktanto. Esis anke kaptita frue kaduka yunulo havanta konsumita vizajo, qua jus ekiris de lua hema imprimerio, ube il kelka verajin, olqui parte pro eroro insinuesis en lua manuskripto, parte pro distrakto restis en ol, lastminute korektigis per mentii. Onu kaptis mente defektoza homulo surhavante „cow boy“-chapelo, qua pikadas persiko e vitberon kun senshela nuco ed arakid-ruptilo, e lu vendas ita pikturi sub titolo „pura arto“. Esis kaptita groseta, hometo havanta gaya mieno, qua kun trusita faldita kolumo, tenante naztuko avan la boko preteriris rapide la domi, pos ke en la chefa operejo a la tre elitala publiko lu kantabis „*La donna è mobile*“.

- Permananta nelaboremulo ! – audeskis pri la unesma.
- Furtisto ! indikis la duesma.
- Sekreta prostitucatino – sonis a la siorini.

Ho, stranja, nekomprenebla, unika inkurso ! Fruamatine, forsan ye kin kloki ni haltis avan palaco, di qua la fenestri esis omna lumizita. La tota palaco videsis en feala brilanteso – quale la jurnali kustumas deskriptar en decanta veneraco, mem kun prizo. Avan la palaco automobili vartis apud la trotuaro en longa serio, la konduktori pro frosto e fatigo tremetante dormetis.

- Duadeko restas avan la pordo, duadeko baros la laterala ekireyo. Kinadeko gardos la kaptiti. Men sequez la ceteri ! E la stranja detektivi kuris sur l'etajo. Kun revolveri en la manui li penetris en la brilanta chambrego.
- Nulu moveskez ! Adsupre la manui ! – klamis per metalatran vocon la stranja inspektisto
En la brilanta chambrego explozis teroriganta paniko.

(1929 – Ervin Fenyvesi)

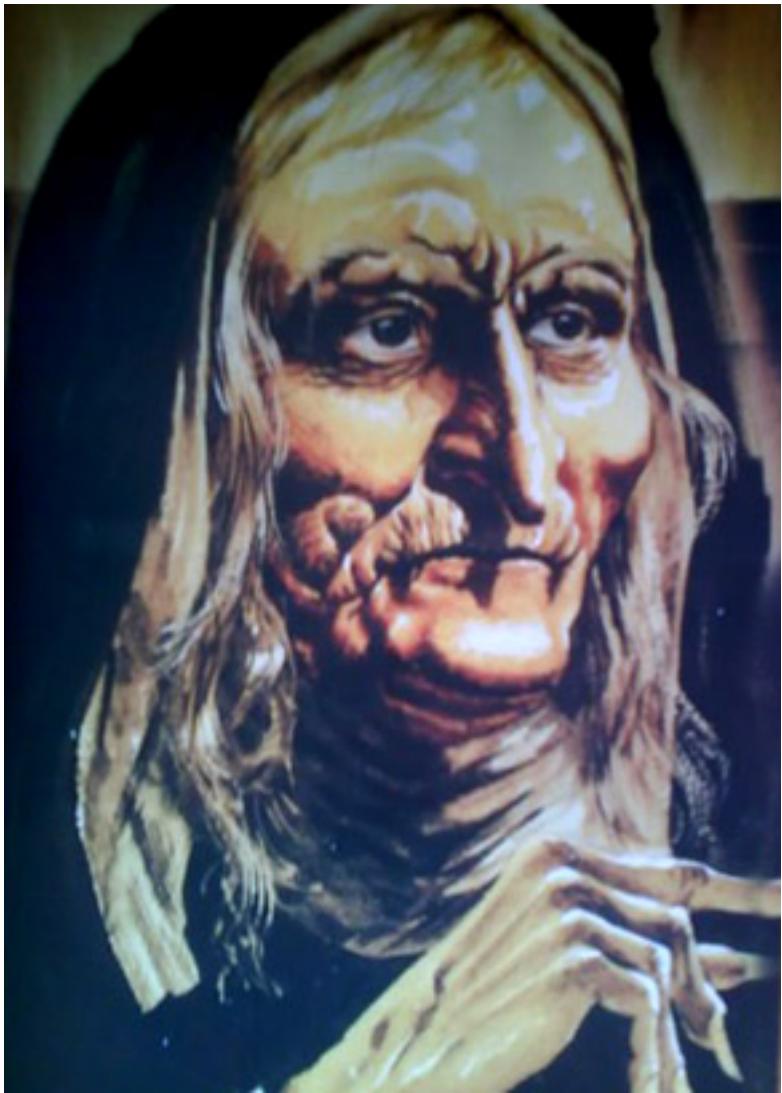
MATRO SHIPTON

[Matro Shipton esas la maxim famoza sorcistino e profetino Angla di omna tempi.]

Matro Shipton (1488-1561) esis grandega sorcistino en lando ube omnatempe la sorcarto esis prosperanta e la sorcistini grande egardata e respektata e kelkafoye politikale influoza (nur pokega homi savas lo, ma la pasinta chefa ministrino di Anglia - Margaret Thatcher (1925-2013) - esis sorcistino tre altaranga). Notinda anke, ke ne nur la sorcarto e la sorcisti esas tre estimata en Anglia, ma anke la okultismo - diferante de la kontinentala landi - e la patriota sorcistini ed okultisti (inter li la alte iniciita framasoni) pleis tre importanta rolo por divenigar Anglia la maxim povoza e richa lando dil mondo dum la XVIIIma e XIXma yarcenti e por ganigar da ol omna militi quin ol entraprezis til nun. Por retrovenar a nia temo, Matro Shipton predicis plura eventi qui esis fasononta la mondo moderna. Yen mikra rezumo pri la vivo di un de la maxim granda profeti dil mondohistorio, qua porsempre markizis la historio Angla.

Ico, forsani, ne esas koincidis, nome la profeti e la vizioneri sempre aparis dum la maxim konfuza e desquieta epoki, kande granda chanji eventis. ,Itaque' dum tala periodo, lor bela nokto someral di 1488, yunino parturis nelegitima bebeo, en Yorkshire.

Lor lua nasko, Ursula Sondheil esis infirma, ma on esis balde parolonta pri elu kom profetino sub la nomo di Matro Shipton. El esis misformacita ma el havis ajila mento. Tale, elu lernabis lektar e skribar multe plu rapide kam la plu multa pueri samevanta. Ye 24 yari, elu spozigis karpentisto ordinara di qua la nomo esis Toby Shipton, di Spipton, proxim York. Lua reputeso kom klarvidantino frue difuzesis a tota Anglia e mem

ad Europa. Plura centi de kurioza homi amaseskis cirkum elu ed askoltis tre atencoze lua sibilatra paroli.

La legendo asertas ke el naskis en la kaverni proxim la kastelo di Knaresborough. Tamen omna detali koncernanta la nasko e la ,kindeso' di elta qua divenos Matro Shipton transmisesis de boko ad orelo dum plu kam 150 yari, tale nulu konocas la

cirkonstanci reala cirkondanta lua unesma vivoyari.

To quon ni tamen savas, lo esas ke depos 1641, plu kam 50 verki redaktesis pri elu e ke lua historio markizis la kolektiva imaginado dum plura yarcenti. La nombroza raporti, kelkafoye piktit o mem brodita vidigas da ni la forta impreso agita da Matro Shipton a lua cirkumanti.

La historio, exemple, reportas ke yuna nobelo esabus veninta konsultar ica profetino por saveskar kande finus la vivo di lua patro. Ica yunulo bezonis pekunio e ne plus povis vartar por recevar lua heredajo.

Matro Shipton dicis nulo a lu. Ita yuna viro maladeskis kurtatempe pose. Itaque la patro di ca laste dicitu venis luafoste konsultar Ursula, esperante ke el povus helpar lu por salvar ilua filiulo. Elu respondis :

*„Ti qui pacientesas dum esperar la morto dil altri,
Venigas lia propra transpaso,
La tero quan ilu tante serchis, balde il surhavos,
La tero di lua fieracheso, en lua tombo...“*

Balde pos la morto di ca yunulo, la novajo pri la cirkonstanci di lua transpaso e pri la predico da Ursula Shipton kreskigis la timo cirkondanta ita misterioza muliero. Ica pavoro sempre existis mem longatempe ante elua mariajo. Onu ya rakontas ke el developabis doti pri sorcado por venjar su kontre ti qui persekitis elu, kontre ilti ed elti qui mokis lua ledeso. Nome, plura personi rakontis ke el esis la „filiino dil diablo“, t.e. sangodurstanta sorcistino qua reprezentis danjero por elua vilajo e precipue por la infanti e pueri.

La nasko e la kindeso di Ursula Sondheil

Segun rumori, la matro di Ursula nomesis Agatha ed esis orfanino neinteligenta ed ociera. Elu preferis okazionala prostituco kam laborar kom menajistino o koquistino. La legendodo dicas ke viro seduktis elu e ke lu konsentabis grantar ad elu ula komforto, kambie di sexuala avantaji. El do gravideskis de ca viro. La homi raportis ke ta viro esis tam kolda kam glacio, e ke lu ne semblis prizar ica gravideso.

Cetere, kande elu gravideskis, lua vicini postulis ke el persequesez pro prostituco koram la lokala judiciisti. El mustis esar tre kurajoza, nam el evis nur 15 yari kande el ed elua enorma ventro prizentesis a la judiciisto. La persequo abandonesis nam lua amoranto igabis grava du plusa mulieri di la sama vilajo.

La legendodo rakontas, ke el naskis ulaloke en la cirkumajo dil fluvio Nidd, dum varma julio-nokto, lor ke la tondro grondis. Ico eventis tote proxim anciena jaceyo ube l'aquo posedas mistika povio. Mikra Ursula komencis vivar en desfortunoza kondicioni. La akushistino, qua naskigis elu, raportabus ke ca bebeo esis enorma e misformacita.

La yuna matro esis povra, ma elua amoranto duris helpar elu por mantenesar en vivo. Nulu savas quale el agis, ma elu mem sucesis konvinkar sacerdoto baptar elua infanteto, malgre

l'opozo da la lokani. Nome, lo esis tre rara, itaepoke, ke infanto nelegitime naskinta baptesez, ultree elta havis anke la reputeso esar filiino dil diablo. Lo esas l'abado di Beverley, qua acceptis la demando da Agatha, mem se ita laste dicita habitis ye plu kam 60 milii de Knaresborough.

Segun la rakonteri, elua matro donabus Ursula ad adoptanta matro lor ke el evis du yari. Koncernante Agatha, elta trovos refujeyo en kuvento ube elu pasos lo cetera di elua vivo.

La legendi rakontas ke la yunineto qua esis matro Shipton esis inteligenta e malvolanta. Ulafoye dum ke el laboris extere, lua adoptanta matro audis ca infanto kriar tre forte. El probis enirar la domo, ma nevidebla forco impedis el agar lo. El demandis lore la sokurso da lua vicini, qui anke esis nekapabla penetrar aden l'internajo di lua domo. Sacerdoto qua preteriris vidis ica ceno. Il quietigis la homi e sucesis kombatar la nevidebla forco e fine iris en la domo. La bersilo esis vakua, nam la yuna Ursula, tote nuda, ridetanta, sidis avan la herdo. Posiblesas anke, ke la adoptanta matro inventis plura rakonti quale olta por celar elua ofte negligjanta konduto a ca infanto.

Ursula kreskis e la historii pri lua adoleco-tempo e la debuto di elua adulta vivo esas nur laudo a lua ledeso. Elu, probable, ardoroze revis, quale omna cetera yunini samevanta, pri charmanta princio. Nulu pensabus, ke, uladie, lu povus asistar elua mariajo, tamen karpentisto, nomata Toby Shipton, propozis spozigar elu. Pluri kredis, ke il esabis sorcata e ke elu versimile utiligabis ula amoro-pulvero od irga elixiro por ke il amoreskez pri elu. Lo esas en 1512, lor ke Ursula Sondheil evis 24 yari, kande el divenis Ursula Shipton.

Ita periodo esis importanta por Anglia, nome Henrikus (Henry) VIII kronizesis recente kom rejo e ja konquestabis la kordio di ilua populo. Inter lua konsilanti esis Thomas Wolsey, filiulo di buchisto di Ipswich, futura arkiepiskopo di York e kardinalo en Roma.

MATRO SHIPTON DIVENAS FAMOZA

La vivo esis probable multe plu facila por matro Shipton nun, pro ke el esis marajita. Elu ed elua spozulo ne havis filii ed esis sat prosperanta. Lo esis un monato pos elua mariajo

kande, unesmafoye, vicini venis ad elu por demandar konsilo. Kamizo e subjupo desaparabis ed ica furto esis astoniva misterio por la vicinaro, nam ica vari esis prefere kustoza itaepoke.

Matro Shipton dekaris nur ke el savis tre bone qua furtabis ca vestaji, e ke el agos lo necesa por ke ita havaji retrodonesez. El furnisis kelka indiki ad elua vicinino. Ita laste dicit, quale lo esis previdita, iris a la kruco dil merkato en Knaresborough. Lore ula muliero venis adibe kun la desaparinta vesti. Ica nekonocatino komencis dansar e kantar :

„Me furtis mea vicini, regardez me, me esas furtistino e me montras lo a vi.“

El retrodonis la vesti, reverencis e foriris.

Plura misterioza eventi simila grande kontributis ad establisar la reputeso di matro Shipton. Samepoke el predicis la falo dil kloshturmo di la lokala kirko e la transpaso di sinioro vizitanta ca regiono. Elua reputeso difuzeskis a tota Yorkshire.

Lo esas dum ita epoko, ke rejo Henrikus VIII, kurajigita da Thomas Wolsey departis a milito e rezolvis invadar Francia. Anglia, lore, ne havis stabila armeo e rekruto intensa komencis en ca tota lando. Lua trupi desvinkis plurafoye, ma la rejo esis obstinema ed en 1513, per la helpo da Austriana mercenarii sendita da imperiestro Maximilianus, il obtenis lua unesma vinko importanta, ica batalio surnomizesis „The battle of Spurs“ (La batalio dil Sporni).“ Matro Shipton previdabis ica evento.

Thomas Wolsey, qua konvinkabis rejo Henrikus departar a milito por trovar glorio, grande laudesis e konsideresis kom un de la precipua responsivi dil vinko Angla. Por dankar ilu pro lua saja konsili, il nominessis kom sinioro kancelero di Germania e kardinalo en Roma. Wolsey volis divenor papo, e dum vartar lua nomino a ca ofico, il vivis quaze princo kun nombroza servisti. Il konstruktigis por su mem plu granda domo kam olta di la rejo, hodie nomata la Korto di Hampton ed il fondis l'universitato di la Eklezio dil Kristo.

Matro Shipton surnomizis ilu „la taliita pavono“ :

„Kande la taliita pavono perdos lua unesma plumi,
lu ofros granda spektaklo a la tota Tero - dum ula tempo -,
ma lu desaparos kurtatempe pose e lua tota glorio duktos a
nulo.“

Kardinalo Wolsey esis tamen odiata en la tota lando. Anke niaepoke, la kancelero esas rare la persono maxim populara di la guvernerio, nam lu esas la persono qua jeras la imposti. Wolsey, dum la absenteso di rejo Henrikus, esis mastro di Anglia. Imposti sempre plu pezoza postulesis e la habitantaro di ca lando sufris pro co.

Lo esis tempo kande esis desfacila vivar, la novaji voyajis lente ed omni questionis su pri la rezolvi dal nova mastro di ca lando ed anke pri la milti entraprezita da rejo Henrikus kun multanombra filiuli, patri e fratuli di la homi di Anglia. La novaji difuzesis nur parole per voyajanti, migranta vendisti e per komercisti, e, tro ofte ica informi esis eroroza od inventita. Matro Shipton, mem se el habitis en izolita domo, esis plu bone informita kam omna ceteri.

Sempre plu multa homi venis por konsultar Ursula. Mem kelkafoye vizitanti su prizentis sub falsa nomi e la profetino savis tamen exakte qui li esis.

Un de ta vizitanti esis l'abado di Beverley, qua, nun oldeskinta, komencis timar la reformi impozita da Wolsey a la mikra kongregacioni. Lor lua vizito, matro Shipton ne havis tre bona novaji por lu. El explikis ad il quale Wolsey esis hunrigonta la rejio, aparte la kongregacioni maxim izolita, ke la povri e la maladi balde ne plus povos trovar refujeyo en ula kirki e monakerii, ke pluri inter li privacesos de edukado... e ke la rejo same kam lua parlamento renegos Wolsey dum la venonta yari e ke ita laste dicita mortos en deplorinda kondicioni.

Wolsey diveninta la viro maxim potenta e timata dil rejio, pluri de la profetumaji da matro Shipton parolis pri lua futura agi e pri lua falo.

Ita laste dicita informesis rapide pri la reputeso di ca profetino e ke el predicabis ilua falo. Il imperis do tri viri, duko de Suffolk, Charles Brandon, same kam la sinioro de Arcy di Yorkshire e la sinioro Percy, komto di Northumberland por irar

renkontre a matro Shipton e vidar per lia okuli kad la rumoro havis fundamento, kad el esis vera sorcistino.

Kande li arivis avan la domo dil profetino, elta ja esis extere, ridetanta ed el invitis la tri viri sideskar en la internajo, avan bona fairo-herdo. Kande li esis sidanta komforte en la domo, un de la viri asertite dicabus :

„Vu ne esus tante afabla se vu savus qui ni esas e por quo ni esas hike...! „

„Me kredas ke la anuncanti yurizesas bone aceptesar...“ el respondis milde dum ofrar biro a li.

„Vu savas por quo ni esas hike ? Vu dicis ke la kardinalo nulatempe povos vidar York, ed il tote ne prizis ico...“

„Me nulatempe asertis ke il ne povos vidar York, el dicis polite, me nur dicis ke il ne povos enirar ita urbo dum lua vivotempo...“

„Bone“ la duko parolis heziteme, „il dicis ke la venonta foyo kande il esos en York, vu brulesos sur granda rogo.“

„Ni vidos kad ico povos eventar“ lore dicis la profetino.

Pos ica vorti, elu jetis elua fulardo aden la herdo. La flami tushis ol, ma ne kombustis ol. Lore el riprenis olu e deklaris :

„No, me ne kredas ke me mortos kom brulita homo.“

El regardis duko de Suffolk. Ita homo e lua du akompananti sudorifis pro pavoro, la pavoro pri la sorcarto. Un de la viri audacis questionar elu kad elu savas to quon destinos ad ili lia futuro. El divenis subite tre trista e deklaris ke el vidis li kom mortinti sur la pavizita chosei di York.

Kande kardinalo Wolsey informesis pri la dicaji da matro Shipton, il rezolvis departar de London por irar a York. Ita voyajo esis longatempe duronta e danjeroza, tamen lua vera arivo-loko ne esis York, ma Cawood, urbo ye dek milii plu sude. Wolsey intencis acensar la turmo di Cawood, dum esperar vidar York de ta loko. Forsan ye la porno-lumo, il sucesus reale vidar parto de ca teritorio.

„Elu dicis ke me nulatempe povos vidar York“ ridetachis la kardinalo.

„Respektoze, el ne dicis ke vu ne povos vidar York, el dicis ke vu nulatempe eniros ol.“ un de lua kompanuli korektigis.

„Nu, ni irez adibe e ni brulez elu !“ pluse dicis Wolsey dum regardar la bordumo dil foresti vicinesanta York e kelka domoteki apene videbla. Ma dum ke lu prontesis livar Cawood, la kardinalo videskis sinioro Percy, komto di Northumberland akompanita da kelka gardisti.

„Ka vi venis por me ?“ Wolsey questionis.

„Fakte yes ho sinioro, nome la rejo postulas ke vu retroirez a London por afrontar akuzi pri stato-trahizo.“

Lo esas sur la choseo, akompanata da severa gardisti, ke Wolsey komencis lua voyago di retroveno, sen arivir en York. Dum la voyago il divenis tre malada e l'eskorto mustis haltar en monakerio di Leicester por ke il flegesez. Il divenos ibe dementa e transpasos ibe, en deplorinda kondicioni quale predikabis lo matro Shipton. Kom konsequo di ilua morto, la reputeso dil profetino haveskos nekredebla dimensioni, talgrade ke el divenis vivanta legendo.

La parlamento ultree judikis ke l'Eklezio prenabis tro multa povo e rezolvis facar severa aranjuri. Pluri de la fidel amiki di Wolsey pagis la preco pri co, inter li esis sinioro Percy e sinioro d'Arcy qui ocidesis sur la choseo di Yorkshire.

Henrikus VIII mortis ye la 28ma di januaro 1547, poslasante chanjita lando, tre diferanta deolta di qua il heredabis 40 yari ante lore. La anciena potenteso dil Eklezio mezepokal esabis ruptata, la parlamento esis nun la nova autoritato. La filiulo di Henrikus VIII, Edwardus VI evis nur 9 yari kande il heredis la rejio Anglia. La profetino anke parolabis pri ilu :

*„Por pia e dolca princo, krear spaco
ed en singla kirko preparar balayilo,
nam ita princo qua nulatempe naskos divenigos la razita kapi
desesperanta.“*

La parturo por la yuna princo esabis brutal, e la cezarana operaco quan la akushistini mustabis efektigar mortigis ilua matro, Jane Seymour. La razita kapi - la monaki - havis serioza

motivi por desquieteskar, nam la konflikto inter la protestanta e katolika eklezii plumaleskis sempre plu multe e la protestanti divenis dominacanta.

*„Lore la populani armizos su,
E la maligneso di muliero produktos multa malaji.
Fiereso mortigiva di Oh ! deskonkordi odiinda di Oh !
Frati por regardar la vivo dil ceteri.
Ma l'ambicio esas tante mortigiva,
la grifono feroca perdos lua kapo.
Kurtatempe pos la transpaso di la leono,
per dolca kruelajo.“*

El predicos anke :

*„Damo vertuoza lore mortos,
por augmentesar vers la alteso tante alta,
Elua morto produktos altra joyo,
A persono qua multe nocos la rejio.“*

Fakte, la populani, fatigata per la kaoso e l'anarkio qui regnis, armizis su. Obskura tempi anuncesis por Anglia, la preci plualteskis rapide e la populani esis sempre plu povra. Rejo Edwardus VI mortis kande il evis nur 16 yari pos apene plu kam kin yari di regno-tempo. Dum unesma periodo, lua onklulo, Edwardus Seymour, pose dum duesma periodo, Dudley, esas la forta viri di ca lando. Ita laste dicitas esas ambicioza homulo, qua intrigas e profitas la deskonkordi por guvernar e pluricheskari. Il nominigas su kom duko di Northumberland. Il sucesas konvinkar Edwardus ke lua fratini (Maria (Mary) la katolika e seniora ed Elisabeth) esas danjeraji por la krono e ke lo esas plu bona deklarar eli kom bastarda, tale impedante por eli la tron-heredo. Vice eli, Jane Grey, sincera amikino dil rejo, selektesas oficale por heredar la trono. Ico esas avantajoza por la duko, nam lua propra filiulo mariajesis kun Jane.

Kande il mortas en 1553, Jane agnoskesas dal Konsilantaro di regenteso kom rejino. Elua familio instigas el acceptar ico. Ma, sen susteno, non dii plu tarde, el ekpulsesas de la trono, (pose subisas la morto-puniso ye la komenco dil sequinta yaro) segun impero da Maria (Mary) Tudor, fratino dil pasinta rejo. Lo esis harda epoko, la nova rejino esanta tilextreme katolika, la

protestanti persekutesas en la stradi, la habitantaro esas desunionita e mem plura personi brulesas dum ke li esas ankore vivanta.

Matro Shipton surnomizos el Alecto, ed expresos ica profetumajo :

*„Alecto pos asumir la krono ;
E la mitri erektesos, e la kapi falos,
En Smithfield la sango fluos.
Anglia asociesos ad Hispania.
Kelki probos nocar li, vane.
Alecto, lore, de la vivo foriros.
E la sacerdoto pontifikal mortos.“*

La sango, fakte, fluis en Smithfield e kande Maria Tudor mortas dum matino di novembro 1558, lore kelka hori plu tarde, transpasas anke Polona kardinalo importanta. La transmondesko di Maria Tudor esas signo dil fino di ero e la komenco di altra ero. Anglia ne plus esos la sama lando. Ma, adminime, la violento cesis e la vivo semblas rikomencar quale ol esis olim. Nova rejino kontroleskas ca lando e lore komencas la longa regno di rejino Elisabeth I-ma. El evis 25 yari kande el prenis la povo e nulatempe esis marajonta su. El regnos dum plu kam 45 yari e retrovenigos paco e fiereso aden elua lando.

Quale el predicabis lo, matro Shipton transpasos en 1561, ye la evaluita evo 73 yari. El poslasos tre multanombra profetumaji pri la venonta yari. El predicis la morto dil rejino e la kronizo di James VI en 1603, same kam militi, la granda pesto di 1665, l'incendio di London en 1666. Hodie, kelki de lua predici ne plus semblas esar tante obskura a ni. El predicabis, exemple :

„Esos veturi sen kavali e la mondo konocos la plago dil accidenti. „

El anuncis la veno di la interreto :

„ La pensi trairos la mondo en un instanto.“

Kande el predicabis :

„La homi marchos super la fluvii e sub la fluvii, la fero flotacos sur l'aquo.“

Lua samtempani probable questionis su quon el aludis.
Nunepoke, la navi e la submara navi fera esas kustumala kozi,
ma itaepoke...

Matro Shipton predicis plura eventi historial qui esis fasononta la mondo moderna. La desvinko dil Hispana armada, exemple :

„E la ligna kavali dil monarko di Westo destruktesos dal trupi di Drake.“

Per plu longa strofo, el profetumis ke Sir Walter Raleigh apertos la Nova Mondo a la Britaniana komercisti :

*„Sur maro senbridigita e ventoza
Nobelulo navigos
Qua ne mankos trovar
Lando nova e marveloza
De-ube il adportos
Herbo e radiko...“*

La dicitu herbo esis evidente la tabako e la radiko esis la terpomo.

Esas tre probabla ke la dicaji da matro Shipton dum la sucedo dil tempo, esis exajerita ed interpretita... Ma to quon ni savas, lo esas ke el reale existis, ke el markizis la popul-imaginado e la historio di Anglia porsempre. El meritas, sen irga dubito, ke lua nomo esez en la rango dil maxim granda profeti di la mond-historio.

(Segun interretata texto da DAVID MAGNY)

CC
CC

TAO TE KING

Sequo nonesma

XXIV

Qua erektas su sur la pinto dil pedi
ne stacas bone.
Qua volas irar per eskartita gambi
ne povas avancar.
Qua volas aparar
nule radias.
Qua volas esar ulo,
nulu gloriizas lu.
Qua fanfaronas
ne realigas verki.
Qua pozas su en la unesma rango
ne agnoskesas kom grando.
Ico esas por la VOYO reziduo di koqueyo e tumoro pusoza
Ed omna kreuri ipsa odias lu.
Itaque irgu qua posedas la VOYO
deviacas de tala misvoyi.

XXV

Esas ula kozo perfekta, sen restrikti.
Ante ke la Cielo e la Tero esezi, yen ol ja,
silencoza e sola, ho quante.
Lu esas sola, nevariebla.
Lu movas en cirklo sen expozesar a danjero.
Ni nomizez lu, se vi volas, la Matro dil mondo.
Me ne savas lua nomo.
Lun me nomas la VOYO.
Pro ke me tre desfacile donas nomo a lu,
Me nomizas lu : Granda.
Granda, ico signifikas sempre movanta.
Sempre movanta, ico signifikas fora.
Fora, ico signifikas retroiranta.
Tale la VOYO esas granda, la Cielo esas granda, la Tero esas
Granda ; e la Homo anke esas granda.
En la spaco, esas quar grandi,
e la Homo esas parto de li.
La Homo regulas su segun la Tero.
La Tero regulas su segun la Cielo.
La Cielo regulas su segun la VOYO.
La VOYO regulas su segun su ipsa.

XXVI

Lo subtila havas lua radiko en la pezoza materio,
lo quieta esas mastro dil desquieteso.

Tale do agas la sajo :
Lu marchas dum tota jorni,
sen desinkombrar su de lua pezoza bagajo.
Irgo esez, mem, la marveli quin lu povas kontemplar,
lu duras esar kontenta en lua izoleso.
Multe min anke permisesas al Mastro dil Imperio
misestimar en su ipsa la domeno teral !
Pro tala neglijo, onu perdas sua radiki.
La desquieteso perdigas la rejeso.

CC
CC

HISTORIO DI ROMA

Appius Claudius Caudex

Appius Claudius, surnomizita Caudex, esis fratulo di Appius Cecus. Pos lua vinko kontre la Volsiniani, il sendesis kom konsulo por liberigar la Mamertinani, di qui la Kartagani e la rejo di Syracusae Hieron siejis la citadelo. Por rikonocar l'enemikaro, il trairas unesme la marostretajo sur barko di peskisto, e diskutas pri la ceso dil siejo kun la generalo Kartagana. Retroveninte en Rhetium, il kaptigas da ilua pedsoldati, „quinquereme“ (ulaspeca importanta militbatelo) enemika, adube il enirigas legono, desembarkas en Sicilia, ekpulsas de Messina la Siciliani, vinkas Hieron proxim Syracusae ed obtenas ilua submiso. Ita princo, pavorigita par la danjero qua minacabis ilu, demandis l'amikeso di la Romani, e, pose, esis lia maxim fidela federito.

C. Duilius

Dum la unesma milito punika, Caius Duilius sendesis kom generalo kontre la Kartagani; pos konstatir ke li esis tre potentia surmare, il equipigis navaro plu solida kam eleganta, e kom la unesmo inventis la fera manui nomizita korvi pri qui l'enemiki komence mokis ; ma, kande on asaltis per abordo, Duilius sizis per oli la navi dil Kartagani, qui desvinkis e divenis milit-kaptiti. Hannibal, komandanto dil

desvinkinta navaro, forfugas a Kartago, e questionas la senatani pri lia opinono koncernante lua futura agomaniero; omni klamas samatempe ke oportas kombatar : „Me agis lo, lu dicas, e me perdis la batalio.“ Tale il evitis la kruco-tormento per olqua, en Kartago, on punisis omna generali pos desvinko. Duilius obtenis la privilejo precedesar da torcho e da flutisto ye la spenso dil republiko, singlafoye kande il retrovenis de sueo.

A. Atilius Calatinus

Atilius Calatinus, sendita kom generalo kontre la Kartagani, ekpulsis la garnizoni enemika de plura fortresi tre importanta e tre forta, tale Enna, Drepanum e Lilybaeum. Il kaptis Panormus ; pose, trairante tota Sicilia, il vinkis kun kelka milit-navi granda navaro enemika quan komandis Hamilkar. Ma dum ke lu hastis irar sokursar la urbo Camerina, siejita dal Kartagani il lasis su inkluzar da li en streta paseyo. Lore la militistala tribono Calpurnius Flamnia igas su chefo di triacent viri, klimas sur altajo e liberigas la konsulo ; ma lua triacent bravuli e lu ipsa falas dum la kombato. Pose, trovata preske mortanta da Atilius e risaneskinta de lua vunduri, Calpurnius esis, plu tarde, la teroro e la pavoro dil enemiki. Atilius triumfis glorioze.

Tradukuro extraktita de la verko : DE VIRIS ILLUSTRIBUS

ZZ
ZZ

NIA POEZIALA ANGULO

[*Segun la konsilo da T. Sweetlove trovebla en la numero 4/2006 di KURIERO INTERNACIONA yen lineopa proz-tradukuro di poemo dal Franca poeto Charles Baudelaire.]*

TRISTESO DI LA LUNO

Hodie vespere, la luno revas kun plu multa ociemoso ;
Same kam belino, sur multa kuseni,
Qua per manuo neatencema e lejera karezas
Ante dormeskar la konturo di sua mami,

Sur la dorso satinumata per la mol avalanchi,

Mortanta, lu livras su a la longa esvani.

E promenigas lua okuli sur la blanka vizioni

Qui acensas aden l'azuro quaze florifi.

Kande kelkfafoye sur ca globo, en lua langoro ocianta,

Lu lasas glitar lakrimo furtal,

Pia poeto, enemiko di la dormo,

En la kavajo di sua manuo, prenas ita lakrimo pala,

Havanta lumeti irisizita quale fragmento di opalo,

E pozas lu en sua kordio fore del okuli dil suno.

Extrakturo de LES FLEURS DU MAL (*DI LO MALA LA FLORI*)

EE
EE

L'ILIAZO DA HOMEROS

Rezumo di lo preirinta [*Pro insulto facita da rejo Agamemnôn a lua sakrifisto la Deo Apollôn punisas per mortigera epidemio la Akhaiani. Pos granda dispuo kun rejo Agamemnôn, la heroulo Akhillevs mustas cedar. Il imploras lua deala matro Thétis por pledar favore a lu koram Zevs la rejo dil Dei. Zevs konsentas grantar sua helpo ad Akhillevs e sendas mentiera sonjo ad Agamemnôn. Pro miskompreno, la Akhaiani volas departar e retroirar a lia hemo. La rejo e militisto Odissevs tamen probas despersuadar li agar tale, e tandem li preparas su a la kombato. Ma la Troiani avertita da Iris sendita da Zevs preparas su anke a la kombato. 'Nihilominus' amba partisi probas obtenar interkonsento por posibla paco. Ma Zevs sencese tedata da Hèrè aceptas ke fine erupsez la milito. Pos ke lua fratulo Ménélaos vundesis, rejo Agamemnôn incitas zeloze la Akhaiani a la milito balde komenconta. La kruelaji debutas senfriste ed esas hororinda. La Akhaiani komencas desvinkar lore Deino Hèrè rezolvas intervenar*]

per suplikar Zevs qua paroleskas. Plu tarde Deino Athènè instigas Diomèdès kombatar sucesoze Arès la milito-deo. Pro diskurso dal divinisto Hélénos la Troiani rihavas kurajo e la milito divenas mem plu frenezioza.]

- Ho filiulo, pro quo tu livis la ruda batalio ? La odiinda Akhaianidi atakas ni sendubite e kombatas cirkum l'urbo, e tu venis por prizentar la manui vers Zevs en la citadelo, kad ? Vartez dum kelka tempo, e me adportos a tu mieloza vino por ke de ol tu facos libacioni a Patro Zevs ed a la cetera Nemortivi, e ke tu esez rifortigita pos drinkir ; nam la vino kreskigas la forteso dil fatigita militisto ; e tua fatigo esis granda dum ke tu defensis tua samcivitani.

E la granda Hektôr havanta movanta kasko respondis ad elu :

- Ne adportez a me mieloza vino, ho matro veneracinda, pro timo ke tu plufbleskos me e ke me perdos forteso e kurajo. Me timus facar libacioni ek vino pura a Zevs kun despurigita manui, nam ne permisesas, plena de sango e de polvo , implorar la Krôniôn qua amasigas la nubi. ‘Ergo’ portez parfumi ed asemblez la mulieri evoza en la templo di Athènè devastera ; e depozez sur la genui di Athènè havanta bel hararo la « péplos » maxim richa e maxim granda qua esas en tua domo, ed olta quan tu prizas admaxime ; e promisez sakrifikar en elua templo dek-e-du bovyunini evanta plu kam un yaro, ne ja amansita, se el kompatos l’Urbo e la mulieri Troiana e lia filii, e se elu deturnos de la santa Ilios la filiulo di Tydeus, la feroca militisto qua propagas admaxime la teroro. Irez do a la templo di Athènè devastera, e me, me iros vers Pâris, por vokar ilu, se tamen il volas audar mea voco. ‘Utinam’ la tero apertesus sub il ! nome l’Olimpano certe nutris lu por la kompleta ruino dil Troiani, dil grandanma Priamos e di lua filiuli. Se me vidus ilu decensar adche Aidès, mea anmo liberigesus de olua bitra chagreni.

Ilu parolis tale, e Hékabè iris a sua domo ed imperis la servistini ; ed elti tra la urbo asemblis la mulieri evoza. Pose Hékabè eniris sua mariajo-chambro parfumizita ube esis « péplos »-i diverse piktita, ico esis laboruro dal Sidoniana mulieri quin la deala Alexandros duktabis kun su de Sidôn, lor lua navigado sur maro fora de la litoro deube il duktabis Hélènè

naskinta de deala patro. E, por ofrar olu ad Athènè, Hékabè prenis un de li, la maxim bela, la maxim diversa e la maxim granda ; ed lu brilis quaze stelo e lu lokizesis lastarange. Ed el marcheskis, e la mulieri evoza sequis elu. Kande eli arivis en la templo di Athènè, Théanô havanta bela vangi, filiino di Kissèis, spozino dil kavali-domtero Antènôr, apertis ad eli la pordi, nam la Troiani divenigabis elu kom sacerdotino di Athènè. Ed omni, kun jemo, prizentis elia manui vers Athènè. Lore Théano havanta bela vangi, ricevinte la « péplos », depozis olu sur la genui di Athènè havanta bela hararo, e, dum vovar olu ad el, elu pregis la filiino dil granda Zevs :

- Ho veneracinda Athènè, gardistino di l'Urbo, dealega Deino, ruptez la lanco di Diomèdès, e faligez ilu ipsa avan la pordi Skaies, por ke ni sakrifikez a tu en tua templo dek-e-du bovyunini evanta un yaro, ne ja amansita, se tu kompatas l'Urbo, la Troiana mulieri e lia filii.

Tale elu parolis en elua vovo, ed eli suplikis tale la filiino dil granda Zevs ; ma Pallas Athènè refuzis lia demando.

Ed Hektôr iris a la bela rezideyi di Alexandros, quin ilta konstruktabis ipsa kun la helpo dal maxim bona mestieristi di la richa Troiè. E li konstruktabis mariajo-chambro, domo e korto, proxim la rezideyi di Priamos e di Hektôr, an la somito dil citadelo. Lo esis ibe, ke Hektôr, kara a Zevs, eniris. Ed il tenis enmanue lanco alta ye dek kudmezuri ; e bronza pinto cintilifis an l'extremajo di la lanco, fixigita per ora ringo. Ed, en la mariajo-chambro, il trovis Alexandros qua okupesis pri lua bel armi, polisante lua shildo, lua kuraso e lua arki kurvigita. E l'Argianino Hélénè sidis meze di elua servistini, guidante elia bela labori.

Ed Hektôr, regardinte Pâris, dicis ad ilu ita paroli insultanta :

- Ho desnoblulo ! la iraco quan tu expresis ne esis bona. Nia trupi perisas cirkum l'Urbo, infre la alta muri. Danke tu, la klami di la milito elevas su kun furio cirkum ica urbo, e tu ipsa blamus ta qua tu vidus desproximeskar de la ruda batalio. Staceskez do, se tu ne volas vidar l'Urbo kombustita dal flamo ardoroz.

E la deala Alexandros respondis a lu :

- Ho Hektôr, quoniam tu ne blamis me violentoze, ma segun justa mezuro, me respondos a tu. Me ne restis en mea mariajo-chambro pro iraco o pro indigno kontre la Troiani, ma por livrar me a la chagreno. Nun, kande mea spozino konsilas a me per dolca paroli retroirar a la kombato, me kredas, quale elu, ke ico esas por lo maxim bona. La vinko exaucas alterne la militisti. Ma vartez ke me vestizez me per mea milit-armi, o preirez me, me quik sequos tu.

Tale ilu parolis, e Hektôr respondis nulo a lu ; e Hélénè dicis ad Hektôr ita dolca paroli :

- Ho mea frato, frato di desnobla desfortuno-hundino, e hororinda ! ‘Utinam’ dum la dio ipsa kande mea matro parturis me, furioza vento-sufllo forportabus me adsur monto o dronabus me aden la maro tumultoza, e ke l’ondo glutabus me ante ke ita kozi eventabus ! Ma pro ke la Dei rezolvabis l’existo di ca malaji, me volus esar la marajitino di plu bona militisto, e qua adminime sufrus pro l’indignigo e l’abomino di la homi. Ma ilta ne havas kordio neshanceligebla e lu nulatempe havos ol, e me opinionas ke il havos balde la puniso pro co. Venez, mea frato, e sideskez, nam tua ammo esas plena de pezoza sucio, danke me, hundino quan me esas, e danke la krimino da Alexandros, Zeus facis a ni amba mala destineso, por ke ni esez famoza per ico che la homi qui naskos future.

E la granda Hektôr havanta kasko movanta respondis ad elu :

- Ne invitez me sideskar, ho Hélénè, quankam tu amas me, nam tu ne persuados me. Mea kordio esas plena de la deziro sokursar la Troiani qui tre regretas mea absenteso. Ma ecitez Pâris, e lu hastez sequar me dum ke me esos ankore en la Urbo. Me iras a mea domo por rividar mea servisti, mea amorata spozino e mea infanteto. Me ne presavas kad posiblesos a me rividor li ulatempe future, o kad la Dei domtos me per la manui dil Akhaiani.

(Duro sequos)

UU
UU

TILL STRIGOSPEGULO

La okesma rakonto

[*dicas, quale Strigospegul' aranas, ke la hanini dil avara rurano tiras la lurajo.*]

Ye altra dio, kande la viro ekiris, lore il renkontris Strigospegulo, questionis lu e parolis : « Kara Strigospegul', kande tu volas venar a mea hemo por la frumenta pano ? » Lore Strigospegul' dicis : « Kande tua hanini tiros su reciproke pro la lurajo, po quar peci de pano. » Lore il parolis : « Konseque, tu do volas erste pos longa tempo venar por mea frumenta pano. » Lore Strigospegul' parolis : « Se tamen me venus plu frue, kad ico esus l'instanto di grasa supo ? » E dum dicar ca vorti il sequis sua voyo. E Strigospegul' atencis pri co, til ke arivis la tempo, kande la hanini di ca viro iris nutrar su sur la stradeto. Lore Strigospegul' havis aproxime duadek fili o plu multe, qui esis kunnodigita duope en la mezo e lu ligis a singla extremajo dil filo peco de pano e prenis la fili e sternis li kom kovrita e la peci de pano kom nekovrita. Konseque la hanini hike ed ibe bekagis e glutis la peci de pano kun la extremajo di la fili en lia koli e tamen ne povis olti plene glutar, nam la altra extremajon tiris altra hanino tale, ke singla de li tiris l'altra vers su. E lu anke nek povis glutar nek ekirigar ol de la guturo pro la grandeso dil peco de pano, e konseque plu kam duacent hanini stacis singla opoze al altra presante la guturo e tiris la lurajo.

(*Duro sequos*)

NN
NN

AKTUALAJO

YUNA FRANCIANI DJIHADISTA

La informili savigas pokope e tempope novaji pri la yuna Europani subite konvertita a la Mohemadana religio e diveninta 'djihadisti'. Li parolas pri lia

departo a loki di nia planeto ube eventas nun afronti. La vorto « djihadisto » inkluzas ti qui aprobas tala mondokoncepto ed anke ti qui implikas su en la armizita lukto. Kurtatempe ante nun, lo esis Afgania qua atraktis ita mikrega parto de ula revoltanta yunaro, ma hodie lo esas Siria qua divenis l'epicentro di ta nova formo di rekrutado partisana.

Segun la cifri furnisita dal ministrerio Franca por Interna Aferi, komence di 2014 en Siria, onu kontis 700 personi havanta Franca pasporto qui koncernesis. Le maxim fanatici asertas ke li esas pronta mortar kom martiri. Pluri de li kredis trovar la paradizo sur ita nova konquestota landi, ma li kelkafoye deskovras l'inferno. Dum ke certeni departas, altri retrovenas diskrete, deceptita o rezolvinta pludurigar en lia originolando ita kombato kontre la « miskredanti ».

Ica tumulto en la kapi ed en la kordii produktas laceri interne dil familii, akumulado di rumori e la nasko di nova pavori en la publika opinioni qui povas nur favorar la partiso Fronto Nacional.

L'itinerario di kelka yuna Franciani diveninta djihadisti jus exploresis da jurnalisto, David Thomson. En libro recenta (*La Franciani djihadista*, editerio Les Arènes, 18€), il paroligas 18 de li evanta de 17 til 28 yari. Lia paroli raportesas 'fidelamente' ed omna kozi qui publikigesas havas l'asento dal koncernata personi. Por plu bone intelektar ita nova formi di pasiono religial e politikal, ita retroveno al etoso dil tempo di la krucmiliti ed ita permananta tenso inter idealismo e cinikeso, la dicitu jurnalisto restas sempre nepartisana dum la dek-e-quar chapitri dil citita redakturo mem se ico duktas lu aceptar multa repeti.

En ita libro, parolas libere dek-e-ok yuni qui acceptis naracar lia vivo e la perturbi produktita per lia selekti religial e politikal. Inter ica dek-e-ok personi, non esas konvertiti, Franci « aborijena » - de la metropolo o de la transmara teritorii ed anke Afrikani. La maxim astonanta kazo esas olta di Constance, praktikanta katolikino edukita meze dil agri e dil bovini e sen irga Mohamedano en elua vicino. Evanta dek-e-ok yari, elu konvertetas per konsultar la interreto, e per persuadar su ke la vera religio, nome olta dil unika Deo, lo esas l'islamo.

La cetera yuni prizentita en ca specimeno esas Franciani havanta kulturo Mohamedana, ma nulu de li recevis lua heredajo kultural de lua genitori, di qui l'anmi vundesis pro co. Li divenis praktikanti di la religio ed anke li debas nulo a deskovro dil islamo djihadista en la moskei o la karceri. Duimo de ta grupo homal havas pasinta tempo judicial kom mikra deliktanti. Konfuzigita, ita yuni havis kom skolestri amiki diveninta disidenti e, precipue, la totajo dil informi quin on povas glinar che la diversa reti dil interreto.

Konsultante la interreto e kambiante mesaji che Faciolibro (« Facebook »), Yacine asertas : « *Per la interreto, on povas saveskar omno. Me ne cesas regardar videi da le « sheik » di Siria che YouTube pro ke la vera savanti pri l'islamo esas sur la bataliagri. Ne ti qui esas en Saudia Arabia e qui pezas du tuni (esas grosega). On utiligas l'utensilo di Ocidente por deviacigar lu kontre ol (Ocidente).* »

Diferante de la generaciono di lia genitori, ita yuni havas por edukar ed erudar su utensili apartenanta a li e quin li savas manuagar. Suficus klozar la « robineto » dil interreto por cesigar ico, dicas la homi havanta mento rustika, ma lo esas precise che la interreto ke la polico, por protektar ni, surveyas, lu anke, omna movadi aganta nun.

Intervenante koram la Konsilantaro por sekureso di UN/ONU dum la 25ma di septembro pasinta, kardinalo Parolin, reprezentanto di papo Franciskus, demandis a la aganti internaciona atakar la kauzi « profunda » qui nutras la terorismo internaciona di hodie. Lua diagnozo substrekizas l'importo dil motivi social-kultural simila a ti quin ni jus aludis. « *La yuni di exterlando, il asertas, qui rajuntas la terorista organizuri esas ofte naskinta de familii di povra enmigranti, deceptita per to quon li sentas kom situeso di exkluzo e per manko di adopto dil valori etikal di certena socii.* » La venonta

taski esas grandega. Nur oli povos evitare morge laceri mem plu timenda.

**(Artiklo da HENRI MADELIN, membro dil servo di la jezuiti Europana,
publikigita en la jurnal LA CROIX)**

DE MEA BLOGO...

[Hike, me publikigas kelka artikli, eventuale emendita, extraktita de mea blogo ROYALIST-IDO.]

OCITANIA E KATALUNIA

Recente, me voyajis ad urbeto di Ocitania (sud-Francia) ube habitas e vivas parto de mea familiani. La voyirado de Paris adibe per la treno duras dum sat longa tempo (6 hori), t.e. multe plu longatempe kam por irar a London per la treno "Eurostar" (2 hori 1/2 aproxime). Advere, en Ocitania on perceptas facile ke on esas en altra lando kam en nord-Francia : la peizaji esas diferanta, la klimato plu sunoza e la familio-nomi tote diferanta. Ultree, la Franca parolesas kun tote aparta achento. On povas facile intelektar ke parolesas pri altra populo caloke. Ed anke l'arkitekturo, la mentaleso e l'aspekto di la homi pensigas plu pri nord-Hispania o nord-Italia kam pri nord-Francia. Fakte la linguo parolata itaregione, olim, nome la Ocitana linguo esis plu simila a la sud-Europana romanida lingui kam a la nord-Franca. E, precipue, la Ocitana e la Kataluna povas konsidereser kom esante la sama linguo. Nur rezolvo politikal - en 1931 se mea memoro esas bona - proklamis la Kataluna kom nedependanta linguo por apogar la autonomista o nedependantista sentimenti di la Kataluni. Antee, on pensis ke la Kataluna esis dialekto di la Ocitana. Fakte, Kataluni ed Ocitani povis bone interkomprenar, ma la Kataluni volis esar nedependanta de Hispania ed anke asertar lia identeso opoze a la Ocitani qui esas civitani di, kompare, granda lando (Francia) olqua povus esar minacanta a nedependanta Kataluni parolante idiomo di Francia.

Me pensis pri co, dum mea sejorno en Ocitania, nam esis la tempo kande la Kataluni organizis pseudo-plebictito por lia nedependo. E li apogis su precipue sur lia linguo. En Ocitania, la situeso esas tote

diferanta. Unesme, Ocitania sen esar povra, ne esas la maxim richa parto de Francia e ne havas l'impreso pagar neyuste tro fortimposti favore a la cetera regioni, kontre ke Katalunia havas l'impreso pagar tro multa imposti por Hispania. Ma esas altra potenta faktoro, nome la linguo. La Kataluni substrekizas lia identeso per promocar omnamaniere la Kataluna, olqua parolesas da omna denaska Kataluni. Opozite la Ocitana ne plus parolesas en sud-Francia, excepte kelka tre mikra e izolita regioni montal dil Pirenei. Posrestas nur la achenko muzikatra. Se la Ocitani havas l'impreso esar kelke diferanta de la nord-Franci, ico nulatempe (o nur che kelka tre exceptala kazi) iras til deziro di nedependo o mem di autonomeso. On povas regretar ke la Franca Stato agis omnamaniere por desaparigar la lingui regional, ma la rezulto esas ke, excepte Korsika qua esas insulo, la nedependantista od autonomista sentimenti o movadi esas sensignifika en ta lando. Do, malgre la perdo kultural debata a la desapro di idiomu havinta granda prestijo e kulturo dum la Mezepoko, valoras la peno impozar kun forteso, e mem netoleremos, nur un linguo nacional por evitar future konflikti quale en Katalunia, Flandria, Ukraina edc. E komuna neutra, bone acceptata, linguo Europana povus evitar multa problemi a nia kontinento.

CC

CC

DESFELICA AFRIKANI EN EUROPA

Pro ke la vetero esas mala e tre pluvoza dum la komenco di vintro, me ofte eniras autobuso por efektigar mea kompri en mea urbo. La Afrikani nigra ja divenis majoritato en mea quartero e lo cetera dil urbo ja avansas grandapaze a tala situeso. Esas multa nova Afrikani qui venas singladie, e me questionas me quale on povas trovar lojeyi e laboro por omni. Ma omnakaze, li yurizesas, precipue kande li havas filii, obtener subvencioni social. Do, tale, li vivas plu bone de sociala vidpunto kam en lia naskoland. Ma, nun, la vizaji dil Afrikani quin me vidas esas trista e seniluzionigita. Li ne povis imaginar ante arivar en Francia, ke nia klimato esas tante kolda e pluvoza e nia

cielo tante griza. Ultree en Afrika, la stradi esas vivoza e kolorizita, kontre ke hikke oli esas senviva.

Ed esas nula gastamikeso ; singlu vivas egoistamente por su ipsa ed ignoras la vicini. Solidareso ne existas. Li revis pri Europa ube li eskapus mizero por li e lia filii e vivus plu bone. Li eskapas provizore la mizero - ma la ekonomiala situeso en Francia desamelioresas konstante - ed havas plu bona vivonivelo, ma li perdis la varmeso di lia Afrikana familii e trovas hike egoismo, grizeso, desprizo dil altri e lamentinda klimato (adminime autune e vintre). Lo, certe, ne esis la vivo quan li esperis. Li ya deziris vivar plu bone, ma li nesavis ke nia cielo esas tante griza e pluvoza, ke en Ocidente singlu vivas por su ipsa e ke, kompare ad Afrika la ligili familial e vicinal esas apene existanta. En Ocidente ed Europa esas *struggle for life* senkompata e li mem ne pensis ke co povas existar, nam onu ne informis li pri to ante arivar en Francia. Certe, li recevas sociala subvencioni, obtenas mem plu facile kam la Franci lojeyi (pro l'urjanteso di lia situeso), ma la senviva ed harda cirkondanta medio Europana senkurajigas li. La filii, tamen, qui esas yuna adaptetas multe plu bone e rapidamente oblivious Afrika. Ma, evidente, la enmigrado havas tre bitra gusto por la adulti Afrikana qui revis pri ulo klaramente plu bona.

ARVERNIA : ME DEZIRUS VIVAR IBE

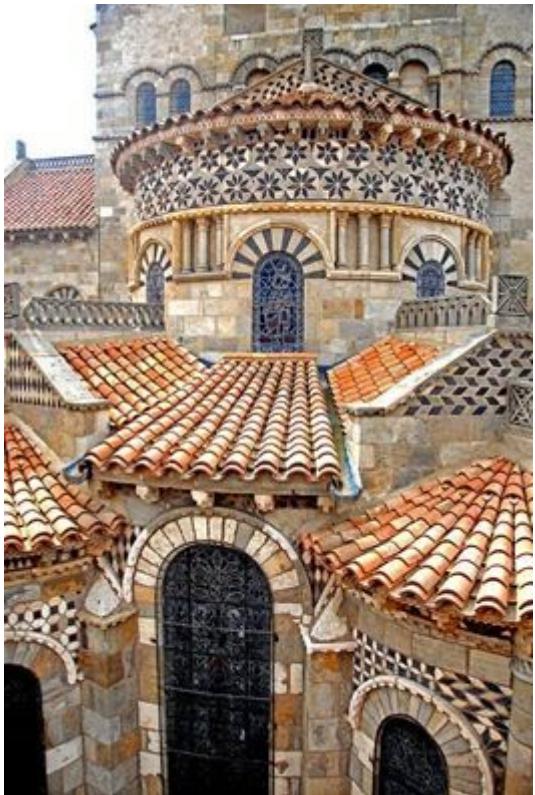
Me sempre interesesis pri Arvernia, olqua esas bela ma poke konocata regiono di Francia. Arvernia esas en la nordo di Ocitania (sud-

Francia), lua klimato esas preske sudala ma kun tre harda vintri, pro ke Arvernia esas montoza regiono. On povas praktikar la vintrala sporti ibe, nam esas multa nivuro sur la monti dum la periodo vintral. L'aero esas sana e nepolutata pro la sat vasta spaco e la nedensa habitantaro. Arvernia esas sat izolita regiono agrokultival e pro co la poluteso esas min importanta kam altraloke. Tamen, ol ne esas dezerto, nam ol habitesis de multa tempo. Esas kelka restaji dil Romana periodo, ed anke kelka bela kirki e monumenti di la Mezepoko, precipue anciena ruinita kasteli. Notinda, ke dum kelka yarcenti esis probable Araba inkluzaji ibe, nam la urbo Chamalières en Arvernia, de-ube venis olim Franca Statestro, tre pensigas pri : Chamal, Araba vorto signifikanta Nordo. Versimile Chamalières esis la maxim nordala parto dil Araba mondo, lore. Esas traci di arto Araba en kelka kirki romanal ed esas stranja epigrafo sur tombo jacanta en tala kirko e qua redaktesis en la Araba idiomo klasika. Ita epigrafo asertas ke omno esas sen espero e ke la homi ibe esas le lasta di lia gento. Parolesas tre versimile pri la fakto ke la Araba inkluzaji di Arvernia esis tro izolita e finalmente absorbesis da la cirkondanta mondo Romanide-parolanta. Tamen, la Arabi poslasis traci homal, nam esas Arverniani qui ne aspektas tre diferanta de la Arabi ed havas kelke obskura pelo-koloro. La Arverniani esas inter la maxim inteligenta Franci e li furnisis plura altaranga politikisti a Francia. Li prizas la kulturo ed esas tre apta a komerco ed a pekunio-gano. Li tre pensigas pri la Hebrei, ma li havas min multa apteso influar la socio, nam li ne esas gento internaciona e difuzata tra la tota mondo, nome li instalesas precipue en Francia ed ekmigris nur a kelka Latinida landi (Sud-Amerika). Nihilominus, li havas granda inklineso a kulturo e konseque ad arto, cienco, literaturo e la konversado mem di simpla homi en Arvernia esas direktita a tala temi; to quo, kompare ad altra Franci e mem probable altra Europani, povas preske aspektigar li quaze Exterterani. Quankam, li vivas en izolita regiono fora de granda centri industrial, la Arverniani ne esas desmoderna tote kontree. Lia inteligenteso posibligas a li adaptesar bone al evoluciono di la mondo. Ma li evitas sorgoze tro valorigar lia regiono por ne subisar la desagreablaji dil turismo amasal, olqua esas tante grava nocivajo e qua adportas plu multa detrimenti kam avantaji. La Angli, kande li konoceskas ita regiono tre prizas ol, nam ol pensigas pri le "Highlands" di Skotia kun multa bela lagi, plu alta nivoza monti e spaco en bela nepolutata naturo ube on povas sportumar ed efektigar granda marchadi ("trekking"-i) tante prizata da certena Britaniani. Esas bela anciena urbi e vilaji en stilo lokal bone flegata ed ultree, malgre la koldeso dil vintro, on esas ye 200-300 kilometri

dil sudala maro Mediteraneo, e, kompreneble, ico ne existas en le "Highlands". Tale, multa Angli, retretinti o ne, tre dezirus instalar su en Arvernia. Ma li ne povas, nam la lokani qui koncias ke lia feliceso e bela nepolutata naturo debesas a lia relativa izoliteso e nekonocateso, trovis omna moyeni por impedar exterani (t.e. ne nur exterlandani ma homi extera a la regiono) posedar domi o domeni en lia provinco. Recente, me lektis ke la mikra airportuo di Clermont-Ferrand (maxim importanta urbo di Arvernia) plugrandigos lua kapableso entrapreza avionala voyaji dum la venonta yari. Ma la lokani evitis sorgozamente establisar ligili ad Angla airportuo, to quo certe tre deceptis ula Angla lektero di la jurnalo publikiginta ita informo e qua plendis bitre pri co. Il esis un de la skarsega Britaniani sucesinta habitar Arvernia ed il tre prizis ica regiono e lua altanivela vivo kultural. Ma, Arvernia esas nur por ti qui meritas ol.

TRANSMISITA KULTURO EN ARVERNIA

Ita monumento esas en Arvernia, regiono dil nordo di Occitania (sud-Francia). Olim, lor la invadi ed okupado dal Arabi en Francia (8ma

yarcento di nia ero), quankam li plu tarde desaparis, li poslasis multa inkluzaji (urbi e fortresi) qui esis en lia manui e ne povis rikaptesar dal Kristani. Ita inkluzaji esis aparte grandanombra en Arvernia, qua esis la maxim nordala parto dil Araba mondo (en la inkluzaji). La Arabi 'rapidamente' kustumeskis vivar pace kun la Kristani quin lin ne povis konquestar e qui ne esis sate forta por ekpulsar li. Ita inkluzaji aborbesis pokope da la cirkondanta habitantaro Kristana : unesme la Arabi divenis bilingua, pose li anke adoptis Kristana festi e mori e fine li desaparis, maxim tarde, dum la XIIma yarcento, komplete Kristanigita e romanigita. Ma dume li konstruktigis moskei qui

plu tarde divenis Kristana kirki e qui similesis, ye plu mikra skalo, la moskei di *Al Andalus* (Mohamedana parto di Hispania). Samepoke la Kristana Siniori ed episkopi konstruktigis romanala kirki qui imitis la stilo dil moskei pro ke la Arabi, lore, havis multe plu alta nivelo kultural kam la Europani e Kristani. La Mohamedani, itaepoke, esis multe plu bona arkitekti, konstruktisti e mestieristi kam la Kristani. Ici laste dicita lernis multe de la Arabi, itatempe, ed exter *Al Andalus* Ocitania divenis la maxim civilizata parto di Europa. Onu ne savas kad la hike videbla kirko esas ex-moskeo, kelke modifikita e Kristanigita o nur kirko konstruktita segun Araba modelo. Ca montrita katedralo trovesas en la urbo Clermont-Ferrand. Notinda, tamen, ke la plu multa historiisti Franca preferas tacar pri la existo di ta inkluzaji. Nihilominus, ico esus tote ye la honoro dil sud-Franca populo, ke li savis absorbar, sen milito, la Mohamedani, sen entraprezar sangoza "Riconquista" quale la Hispani, qui mustis ekpulsar la Mohamedani de Hispania.

CC
CC

LINGUALA VIDPUNTO

Nia pasinta samideano Andreas Juste, quankam tre fervoroz Idisto, anke interesesis pri Interlingua. Me imitas lu, e, multarelata, me havas opinioni simila a le lua pri la linguo. Lu uzis nerare la sufixo - mente, quan il adjuntis - quale Interlingua - por adverbigar adjektivo. Dum longa tempo, me opinionis ke ico esis absurdia fantazio, til la tempo kande me pronuncis frazo en Interlingua kun ca sufixo e me konstatis ke ico adjuntis tre bela sonoreso e muzikaleso a la linguo quale por la romanida lingui dil Sudo (Hispana, Italiana). Me do rezolvis adoptar tempope ca sufixo en mea uzado personal. Anke Interlingua uzas (quale mea linguo matral) la formo : va + infinitivo por indikar quika o balda futuro. Ico ne existas til nun en la L.I. di la Delegaciono, do quale s-ro Juste, me rezolvis adoptar ol kande ico povas esar utila.

Komprenebleamente, me propozas ico al imito dal Idisti, ma nule intencas bataliar por impozar lo. Se la Idisti adoptos co, lore lia uzado sancionos ica formo. Se no, ico restos mea personala 'idiolekto'.

LA MISTERIO DEL OBLIVIATA VILAJETO

Rezumo di lo preirinta : [En 1943, gespozi iras a la hemo di oldega mortanta onklulo. Li arivas a stranja vilajo ube li invitesas dejunar kun misterioza Ekleziani, qui konfesas esar celita Druidi. Ma ye la fino dil repasto la centyara onklulo havas subite nebona stando. Lu tamen rikoncieskas e, pose, lu durigas la naraco pri eventi sempre plu astoniva di ilua fora yuneso...Il mem naracas la diskreta ceremonio di lua fanco e la tristeso di lua deporto de ta nekonocata e celata loko. Ma pose il havas nekonsolacata nostalgio til ula dio kande il asistas rurala ceremonio tre anciena. Tamen il havas la desfortuno, lore, grave maladeskar. Il sucesas tamen transvivar e divenas studento en granda skolo di Paris e fine

frequentas homi di alta sociala klasi havanta politikala opinioni Bonapartista.]

Nervoze, el trastrekizis per elua krayono kelka literi, semblis reflektar profunde dum kontemplar ula klefa vorti, e subite, quaze inspirita per la senco revelita dil frazo quan el havis sub la okuli, Lysiane skribis :

« ESSAI RATE A BOULOGNE, CONTRE LE ROI MET LE PRINCE EN PRISON POUR SIX ANS, REVOLUTION MIL HUIT CENT QUARANTE HUIT, NAPOLEON ELU LOUIS PHILIPPE SORT DE FRANCE AMER. »

(PROBO VANIGITA EN BOULOGNE, KONTRE LA REJO ENKARCERIGAS LA PRINCO POR SIS YARI, REVOLUCIONO MIL E OKACENT E QUARADEK E OK, NAPOLEON ELEKTITA LOUIS PHILIPPE BITRA EKIRAS FRANCIA.)

Sen desquieteskar pri la tumulto dil klami astonegata dal asistantaro, S-ro de Chamou inklinis su super la shultro di lua filiino, notis segun l'ordino ube oli aparis la 9 literi ne-uzita dum atencar li senvorte.

« Marveloza, mea kar amiko, joyegis Mocquard. Me ne ja vere savas to quon oportas pensar pri ca predici, ma oli donas nov espero al partisani dil Princo...mem a la maxim desquieta, lu adjuntis dum oglar vers la responsivo di ta experimento. »

« Mem plu multe kam vu povas pensar, ho Sioro, dicis mea terorigiva bopatro, nam kad vu savas to quon signifikas la ne-uzita literi en ita sentenco dil Destino lektata da la yunino : A, R, L, U, C, A, E, B, R, T, E. »

« Sincere, me tote ne intelektas ico. »

« Nu koncernante me, me lektas ica splendida promiso :

« A REPUBLIQUE LIBRE, UN CHOIX A ELU BONAPARTE REVENU TRIOMPHANT EMPEREUR. » (A REPUBLIKO LIBERA, SELEKTO ELEKTIS BONAPARTE RETROVENINTA TRIUMFANTA KOM IMPERIESTRO.) »

“Lo esis lore deliro inter ca Bonapartisti fervorozega. Lysiane gratulesis, embracesis, promisita al maxim altaranga ofici dil futura imperiestrala korto - e me, kad me devas konfesar lo a vi, me ne esis tre kontenta pri co. Ma kad me darfis montrar lo en la joyo general ?”

Pos la instanto di raviseso, nia pesimisto qua tamen ne renuncis, remarkigis :

« Ica omno esas tre bela promiso e me pregas la Cielo por ke lu sancionez la kurajiganta profetumaji di nia damzelo, ma se singlu esforcas omnamaniere por irigar ek Ham lua Imperiestrala Siniro, quo esos la fato di lua amiki enkarcerigita ? Ka mea amiko doktoro Conneau, anke kondamnita pos la falio di Boulogne, liberigesos o kad il subisos augmento di lua karcero-puniso ? »

« Enuncez la nomi e tituli di la persono pri qua vu intencas parolar, lore dicis Lysiane. Forsan ico revelos ulo a ni ? »

« HENRI CONNEAU, DOCTEUR MEDECIN, ANCIEN SECRETAIRE DE LOUIS BONAPARTE, roi de Hollande » (HENRI CONNEAU, DOKTORO MEDIKO, ANCIENA SEKRETARIO DI LOUIS BONAPARTE, rejo di Nederlando »

Rapide Lysiane skribis ica vorti sur la posh-kayero, e, apene konsiderinte oli - tradukis :

« AIDER A LOUIS NAPOLEON CERNE ET BIEN DECIDE A SORTIR DE HAM ET A DEVENIR COURONNE » (HELPOS LOUIS NAPOLEON CERNATA E FERME INTENCANTA EKIRAR HAM E KRONIZESAR).

« Cafoye, Damzelo, me konfesas ke me desvinkas. Tri orakli interkonkordanta sur tri frazi trivial, lo esas plu kam nura koincido...lo esas... »

“Posrestas 5 literi H.C.L.N.C.; Louis, kad vu volas tradukar ipse cafoye ?”

- « Me, klameskis me, ma nulatempe me... »
- « Regardez, me pregas vu... por komplezar a me... oportas ke vu agez tale dicis tre nelaute mea fiancitino dum prenar mea manuo... »
- Lore, mea filii, me regardis ita 5 literi H.C.N.C. Semblas a me ke me vidas oli ankore avan mea okuli... pludikeskar, vorticar, intereskartante por apertar la paso a vorti quin me lektis reale /

« HEURE CHOISIE LIBERERA NAPOLEON CAPTIF » (YE LA SELEKTITA TEMPO LIBERIGOS NAPOLEON KAPTITA)

« Lo esas bona, Louis, me esas kontenta pro tu ! », pronuncis la voxo grava di S-ro de Chamou di qua la manuo pozesis sur mea shultro.

(Duro sequos)

(Tradukita de libro redaktita da Paul Bouchet - Inter-Kelta Arkidruido)

CC

KELKA IDO-FORUMI

Tre populara esas la forumo :

<IdoCatalaOccitan@yahoogroups.com>. La jeranto di ca forumo skribas kelkafoye interesanta mesaji pri la singladia vivo, pri sporto e pri diversa temi. Ol ne esas nur en Ido, nam quale lua nomo indikas lo, on povas anke sendar mesaji en la Kataluna ibe. En ica forumo senteblesas ulo de la mediteraneala kordiala varmeso.

Por la novici qui volas ameliorar lia savo di nia Idolinguo, esas konsilinda adherar : idolerneyo@yahoogroups.com.

Politikumado ne esas rekomendata che jca forumo.

La politikumado anke ne esas rekomendata che la forumo : <idostab@yahooogroups.com> qua guidesas da me. Me esforcas havar bona kulturala nivelo kun traduki dil Odiseo da Homeros qua aparas tempope folietone. Me publikigas ibe preske singladie KELKA NOVAJETI.

BLOGI

listo segun alfabetal ordino :

Elsewhere
Alcione

<http://alcione.blogspot.com/>

<http://ateliers.be>

Antonio Martínez
<http://haikuido.blogspot.com/>

<http://halukdo.net>
Bobson Hochfeld

Bebson Hochfeld
<http://www.ipernity.com/home/bebson>

<http://www.ip-jean Martignen>

Jean Martignon
<http://royalist-ide.blogspot.com/>

<http://tiny.cc/meyarw>

<http://www.inernity.com/home/josepero>

<http://www.ip-landi.it>

Lenadī Mucīna
<http://linguoido.ning.com/profiles/blog/list?user=orgrx1gw80gmh>

Baroloz Ide

<http://linguoido.net/profiles/blog/list>

<http://linguoidu>
Thomas Schmidt

Thomas Schmidt
<http://www.ipernity.com/home/93650>

<http://www.iper.it>

Fibonacci Madonnina
<http://singletr.blogspot.com/>

<http://tingleti.blogspot.com/>
Forsan ica listo ne esas exhaustiva e se altra Idisti redaktas blogo,
li volentez informar me pri co, por ke me publikigez la retala
adreso di lia blogo.

Loooooooooooooo
Loooooooooooooo
Loooooooooooooo
Loooooooooooooo
«FACEBOOK»-I
Mea propra «facebook» esas Jean Martignon
:<http://www.facebook.com/profile.php?id=100000602493096>
Existas anke (inter altri)
Idisti
Bebson Hochfeld
Linguo Internaciona (di la Delegaciono)
Deutsche Ido-Gesellschaft
Ido-Bigoteso

REVUE e LIBRI

Altra revueti kam KURIERO INTERNACIONA esas la precipua revuo di nia movado PROGRESO e la revueto dil Germana Ido-Societo nome IDO-SALUTO.

Editerio Krayono qua publikigis ne longatempe ante nun la prestijoza interretala revuo ADAVANE ! kontenas anke komenco di libraro virtuala kun kelka Idala libri enretigita ye la sequanta adreso <www.publikaji.tk>.

Ultre lo, on povas lektar interretala edituro di KURIERO INTERNACIONA qua havas un trimestro tardeso kompare a la surpapera edituro che la suba interretala loko :
<http://sites.google.com/site/editeriokrayono/kurierointernaciona>

Esas mencioninda ke la forumo <idoespanyol> kontenas fako pri arkivi ube on povas trovar altra libri di nia literaturo en nia linguo. La ULI havas simile reto-pagino kun virtuala biblioteko. Ol povas trovesar ye la suba adreso :
<<http://www.literaturo.ido.li/>>